

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Simona Jelínková

Hodnocení znaleckých posudků soudem v civilním řízení

Diplomová práce

Olomouc 2024

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Hodnocení znaleckých posudků soudem v civilním řízení vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 104 294 znaků včetně mezer.

V Olomouci dne 29. 3. 2024

Simona Jelínková

Poděkování

Tímto děkuji JUDr. Kláře Hamulákové, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady při psaní této diplomové práce. Dále bych ráda poděkovala své rodině a blízkým za podporu během studia.

Obsah

Seznam použitých zkratk	6
Úvod	7
1. Vymezení základních pojmů	9
1.1. Znalecký posudek	9
1.1.1. Znalecký posudek vyžádaný soudem	10
1.1.2. Znalecký posudek předložený účastníkem řízení	11
1.1.3. Revizní znalecký posudek	12
1.2. Hodnocení důkazu	13
1.2.1. Zásada volného hodnocení důkazů	14
1.2.2. Míra důkazu	15
1.2.3. Stav <i>non liquet</i>	16
2. Kritéria hodnocení znaleckých posudků	17
2.1. Kritéria hodnocení znaleckých posudků v judikatuře	18
2.1.1. Judikatura Nejvyššího soudu	18
2.1.2. Judikatura Ústavního soudu	19
2.2. Hodnocení závažnosti znaleckého posudku pro rozhodnutí	21
2.3. Hodnocení zákonnosti znaleckého posudku	21
2.3.1. Osoba znalce	22
2.3.2. Náležitosti znaleckého posudku	23
2.4. Hodnocení pravdivosti znaleckého posudku	27
2.4.1. Hodnocení věrohodnosti znaleckého posudku	28
3. Hodnocení správnosti znaleckého posudku	30
3.1. Struktura postupu znalce	30
3.2. Metody použité znalcem	33
3.3. Nutnost hodnocení správnosti znaleckého posudku	34
3.4. Limity hodnocení znaleckého posudku soudem	38

3.5. Postup soudu při pochybnostech o správnosti znaleckého posudku	42
Závěr	45
Seznam použitých zdrojů.....	48
Abstrakt	51
Abstract.....	52
Klíčová slova	53

Seznam použitých zkratk

OSŘ – zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

ZnalV – vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti, ve znění pozdějších předpisů

ZnalZ – zákon č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, ve znění pozdějších předpisů

ZŘS – zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Tato diplomová práce pojednává o problematice hodnocení znaleckých posudků soudem v civilním řízení. Jde o téma, kterým je třeba se zabývat, jelikož mu není v odborné literatuře věnováno příliš pozornosti, přestože se týká mnoha soudních řízení, ve kterých se využívá dokazování znaleckým posudkem. Nadto je tématem poměrně náročným, a zdá se, že se stále nedaří najít vhodné řešení problematických aspektů, které s sebou přináší. Judikatura se také prozatím příliš nezabývala stále poměrně novým zákonem č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, ani souvisejícím podzákoným právním předpisům, a tomu, jak by se tato nová úprava struktury a postupu při zpracování znaleckého posudku mohla promítnout v jeho následném hodnocení soudem.

Ustanovení § 132 OSŘ stanovuje, že: „*Důkazy hodnotí soud podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti...*“ Ze zde vyjádřené zásady volného hodnocení důkazů nestanovuje zákon žádné výjimky, a měla by se tedy vztahovat i na důkaz znaleckým posudkem. Ten je však specifickým důkazním prostředkem, jehož je podle § 127 odst. 1 OSŘ využíváno, mají-li se dokazovat skutečnosti, k nimž je třeba odborných znalostí. To navíc v případě, kdy je daná otázka natolik složitá, že nepostačí odborné vyjádření. Z povahy znaleckého posudku tak plyne, že soud potřebnými znalostmi zpravidla nedisponuje. Na první pohled se tedy může zdát, že soud k volnému hodnocení znaleckého posudku ani nemůže být způsobilý, a to právě z důvodu odbornosti problematiky posuzované znalcem.

Vzhledem k tomu, že znalecký posudek musí splňovat zákonné požadavky a obsahovat předepsané náležitosti, ale zároveň se v něm podávají odborné závěry, vyvstává zároveň otázka, zda ho má soud hodnotit jen do určité míry, respektive jen z některých hledisek, nebo zda v tomto směru nemá být omezen. Názory vyjádřené v odborné literatuře jsou různé, stejně jako řešení přijímaná napříč jednotlivými státy a právními systémy. Popsané problematické aspekty byly opakovaně řešeny českou judikaturou, ani ta však není vždy jednotná.

Vznikají tak základní otázky, na které má tato diplomová práce odpovědět: Může soud volně hodnotit znalecký posudek? Pokud ano, tak z jakých hledisek? Může zejména hodnotit odbornou stránku znaleckého posudku?

Cílem diplomové práce je proto shrnout a analyzovat právní úpravu a zejména judikaturu týkající se hodnocení znaleckých posudků soudy v civilním soudním řízení, poukázat na jejich problematické aspekty a následně odpovědět na uvedené otázky a pokusit se tak najít vhodné řešení této problematiky.

Z hlediska výzkumných metod je v této práci využita metoda analytická, kdy, jak bylo uvedeno výše, je shrnuta a analyzována právní úprava, judikatura a odborná literatura k tématu. Zejména v první kapitole věnující se vysvětlení základních pojmů se pak objevuje také metoda popisná (deskripce). Závěry, které práce přináší, se převážně pohybují v mezích *de lege lata*, místy se však (např. co se týče možnosti nastavení pravidel pro hodnocení odborných závěrů znaleckých posudků) vyskytují i závěry *de lege ferenda*. Co se týče metodologických přístupů, resp. výkladových metod, je kladen důraz zejména na teleologický výklad, tedy na závěry odpovídající smyslu a účelu zákona.

Diplomová práce se člení do tří kapitol. V první kapitole jsou vymezeny základní pojmy, které plynou již z názvu práce, a to znalecký posudek a hodnocení důkazu, a dále i některé pojmy s nimi související. Jedná se o termíny, které jsou používány v celé práci, a jejich správné uchopení je proto klíčové. První kapitola je tak pomyslným úvodem do problematiky znaleckých posudků a hodnocení důkazů. Co se týče zdrojů, je v ní pracováno s právními předpisy (OSŘ, ZnalZ), několika komentáři k OSŘ, jakož i monografiemi a judikaturou.

Druhá kapitola již pojednává o samotném jádru diplomové práce, a to hodnocení znaleckých posudků v českém právním prostředí. Nejprve je věnována pozornost judikatuře Nejvyššího a Ústavního soudu, a následně jsou rozebrány jednotlivé aspekty hodnocení znaleckých posudků.

Hodnocení správnosti znaleckého posudku je pak věnována samostatná třetí kapitola práce. V ní bude poukázáno i na některé nedostatky judikatury týkající se tohoto tématu. Vzhledem k tomu, že česká právní úprava se specifickým hodnocení znaleckých posudků v civilním řízení blíže nevěnuje, jsou v tomto směru hlavními zdroji druhé a třetí kapitoly judikatura a odborná literatura (zejména monografie, odborné články a komentáře k právním předpisům). Dále je pracováno s právními předpisy upravujícími znaleckou činnost, zejména se zákonem č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, a s vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti, jakož i s důvodovými zprávami k nim.

1. Vymezení základních pojmů

Dokazování obecně, zejména pak fáze hodnocení důkazu, v případě této práce hodnocení znaleckého posudku, je tématem poměrně složitým z hlediska terminologie. Z toho důvodu je první kapitola této diplomové práce věnována vymezení některých základních pojmů, s nimiž bude následně v jejím textu pracováno.

Hodnocení znaleckého posudku neprobíhá izolovaně od ostatních součástí procesního dokazování. Předchází mu zejména úvaha soudu, zda je v daném případě vhodné využít dokazování znaleckým posudkem, a jeho zadání znalci. Hodnocení znaleckého posudku se může prolínat s jeho prováděním, jelikož soudce si názor utváří průběžně. Následně vede společně s dalšími důkazy k výsledku dokazování, jímž je závěr o pravdivosti či nepravdivosti prokazovaných skutečností. Tato kapitola proto slouží i k určitému dokreslení kontextu hodnocení znaleckého posudku.

Pojmem, který bude v této kapitole vymezen, je samotný znalecký posudek, přičemž pozornost je věnována i rozlišení znaleckého posudku vyžádaného soudem, předloženého účastníkem řízení a revizního znaleckého posudku. Dalším termínem je hodnocení důkazu a s ním související zásada volného hodnocení důkazů, míra důkazu a stav *non liquet*.

1.1. Znalecký posudek

Znalecký posudek je v OSŘ zmíněn v ustanovení § 125, kde je uveden jako jeden z demonstrativně vyjmenovaných důkazních prostředků, jež jsou v občanském soudním řízení přípustné. Blíže je pak dokazování znaleckým posudkem upraveno v ustanovení § 127 OSŘ, podle kterého soud ustanoví znalce, závisí-li rozhodnutí na posouzení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí, a to až v případě, kdy pro složitost posuzované otázky nepostačuje odborné vyjádření, nebo pokud je o správnosti odborného vyjádření pochybnost.

Znalecký posudek je tedy důkazní prostředek, kterého se využívá při dokazování skutečností, k jejichž posouzení je třeba odborných znalostí, přičemž má subsidiární vztah k odbornému vyjádření. V některých řízeních (například ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu podle § 66 a násl. ZŘS) je důkaz znaleckým posudkem obligatorní. V ostatních případech závisí posouzení toho, zda budou vyžadované znalosti shledány jako odborné a bude proto ustanoven znalec, na soudu.¹ Znalec musí být

¹ DAVID, Ludvík. In: DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád: komentář. I. díl, (§ 1 až 200za)*. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 583.

ustanoven i v případě, kdy by soudce sám potřebnými odbornými znalostmi disponoval.² Odbornými znalostmi se přitom nerozumí znalost práva, a to vzhledem k zásadě *iura novit curia*.³ Otázky, kterými se znalec ve znaleckém posudku zabývá, jsou otázkami skutkovými, znalci tedy nepřísluší, aby řešil otázky právní.⁴ Ve znaleckém posudku se musí znalec omezit na posouzení zadaných odborných otázek a nesmí přitom dávat soudu přímý návod, jak má ve věci rozhodnout, resp. k takovým závěrům znalce nesmí soud přihlížet.⁵ Tomu by měla odpovídat formulace otázek, které má znalec v posudku zodpovědět. Soud by tedy měl otázky v zadání znaleckého posudku položit tak, aby znalce nenabádal k zodpovězení otázek právního charakteru.⁶

1.1.1. Znalecký posudek vyžádaný soudem

Ustanovení § 15 ZnalZ uvádí, že soud zpravidla (až na výjimky podle § 26 ZnalZ upravujícího jednorázovou znaleckou činnost) ustanoví znalcem osobu zapsanou v seznamu znalců, který spravuje Ministerstvo spravedlnosti. V souladu s § 25 ZnalZ by měl ustanovit znalce se sídlem nebo kontaktní adresou v obvodu krajského soudu, v němž má daný soud sídlo. Podle tohoto ustanovení poté soud se znalcem předem projedná zadání znaleckého posudku a lhůtu pro jeho podání.

ZnalZ pak dále nekonkretizuje, jaké náležitosti by mělo mít zadání znaleckého posudku ze strany soudu. Je však možné vycházet z § 40 ZnalV, jež upravuje zadání jako jednu z náležitostí samotného znaleckého posudku, kterou v něm znalec musí zahrnout. Zde má znalec uvést: a) odbornou otázku zadanou zadavatelem znaleckého posudku, b) údaj, pro jaké účely má být znalecký posudek použit, a c) skutečnosti sdělené zadavatelem, které mohou mít podle jeho názoru vliv na přesnost závěru znaleckého posudku (nebo případně to, že zadavatel žádnou takovou skutečnost znalci nesdělil). Lze tedy dovodit, že soud má znalci zadat odbornou otázku, kterou je třeba posoudit, sdělit, pro jaké účely má být znalecký posudek použit, a případně uvést skutečnosti, které by mohly mít vliv na přesnost závěru znaleckého posudku. V případě že by skutečnosti, z nichž má znalec vycházet, nebyly dosud objasněny, lze úkol znalce vymežit i alternativně,⁷ tedy tak, aby se vyjádřil k oběma v úvahu připadajícím možnostem.

² LAVICKÝ, Petr. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Civilní proces. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 623.

³ Tamtéž, s. 622.

⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. června 2007, sp. zn. 22 Cdo 3035/2006.

⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 13. prosince 2007, sp. zn. II. ÚS 2630/07.

⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 10. března 2015, sp. zn. II. ÚS 2172/14, bod 25.

⁷ LAVICKÝ, Petr. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Civilní proces. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 627.

Podle § 127 odst. 1 OSŘ soud může znalci uložit písemné vypracování posudku, a to nad rámec ústního výsledku, případně se může v odůvodněných případech spokojit pouze s písemným posudkem znalce. Z dikce tohoto ustanovení vyplývá, že zákon dává přednost ústnímu výsledku, který může být doplněn písemným zpracováním. V praxi je však častější opačná situace, kdy jsou znalecké posudky zpracovávány písemně a případně doplněny ústním výsledkem znalce.⁸ Naopak § 27 odst. 1 ZnalZ proto počítá primárně s písemnou formou, když uvádí, že: „*Znalecký posudek se podává v listinné podobě nebo, souhlasí-li s tím zadavatel, v elektronické podobě; lze jej podat též ústně do protokolu.*“

Soud ustanovuje znalce usnesením, proti němuž není odvolání přípustné (jedná se o usnesení, kterým se upravuje vedení řízení ve smyslu § 202 odst. 1 písm. a) OSŘ). To kromě zadání odborných otázek a formy vypracování posudku obsahuje také kterého konkrétního znalce a z jakého oboru soud jmenuje, lhůtu, v níž má být znalecký posudek vypracován a v případě písemného posudku i počet stejnopisů, které má znalec vyhotovit.⁹

1.1.2. Znalecký posudek předložený účastníkem řízení

Kromě znaleckého posudku zadaného soudem lze dále rozlišovat znalecký posudek předložený účastníkem řízení podle § 127a OSŘ. Při jeho provádění se postupuje stejně, jako u posudku vyžádaného soudem. Musí však mít všechny zákonem požadované náležitosti a obsahovat doložku znalce o tom, že si je vědom následků vědomě nepravdivého znaleckého posudku. Následkem podání vědomě nepravdivého znaleckého posudku se přitom rozumí spáchání trestného činu křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku podle § 346 trestního zákoníku.

Co se týče rovného postavení obou druhů znaleckého posudku, jde o odklon od původního přístupu. Na znalecký posudek předložený účastníkem dříve nebylo pohlíženo stejně jako na ten, který byl zadaný soudem – např. v rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem z roku 2000 se uvádí, že „*Předložil-li žalobce k důkazu listinu, označenou jako znalecký posudek, aniž si soud sám zpracování takového znaleckého posudku vyžádal, je nutno na takovou listinu pohlížet ve smyslu § 129 OSŘ (nikoliv jako na znalecký posudek dle § 127 OSŘ), kterou je soud povinen hodnotit podle zásad, vyjádřených v § 132 OSŘ.*“¹⁰ Na znalecký posudek předložený účastníkem řízení se tedy hledělo jako na důkaz listinou. K rozporu mezi znaleckým posudkem zadaným soudem a znaleckým posudkem jako listinným důkazem Nejvyšší soud judikoval, že

⁸ DÖRFL, Luboš. *Znalec a znalecký posudek v civilním procesu*. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 123.

⁹ BUREŠ, Jaroslav. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I, II*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 892.

¹⁰ Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 28. března 2000, sp. zn. 9 Co 164/2000.

„bude vždy záležet na konkrétní situaci a na úvaze soudu, zda (zpravidla po slyšení ustanoveného znalce) bude mít pochybnosti za odstraněné. Nelze tedy stanovit pravidlo pro postup soudu v případě rozporu mezi znaleckým posudkem a listinným důkazem – posudkem jiného znalce, vypracovaným mimo řízení. V případě rozporu mezi dvěma znaleckými posudky lze rozhodnout o přezkoumání těchto posudků dalším znalcem, příp. znaleckým ústavem, ovšem jen v případě, že soud sám tento rozpor po slyšení obou znalců neodstraní.“¹¹ Rovněž v tomto rozhodnutí uvedl, že i předložení takového listinného důkazu, který je v rozporu s již vypracovaným znaleckým posudkem, může vést k zadání revizního znaleckého posudku. Znalecký posudek jako důkaz listinou tedy neměl nižší důkazní sílu než „klasický“ znalecký posudek a v případě rozporu tak mohl vést k pochybnostem o správnosti znaleckého posudku zadaného soudem. Jirsa jako negativum dřívější úpravy uvádí, že zpochybnění pravosti znaleckého posudku, který byl považován za důkaz listinou, znamenalo téměř automatické ustanovení znalce soudem a podání dalšího posudku,¹² což však neodpovídá zásadě hospodárnosti a rychlosti soudního řízení.

1.1.3. Revizní znalecký posudek

Ustanovení § 127 odst. 2 OSŘ pak zakotvuje revizní znalecký posudek, když uvádí, že je-li pochybnost o správnosti posudku nebo je-li posudek nejasný nebo neúplný a dodatečná žádost znalce o vysvětlení nevede k výsledku, soud nechá znalecký posudek přezkoumat jiným znalcem. Z tohoto ustanovení tedy plyne, že před zadáním revizního znaleckého posudku by se soud měl pokusit pochybnost o správnosti, nejasnost či neúplnost posudku vyřešit žádostí o vysvětlení. Nejasný je posudek, jehož závěry nejsou srozumitelné, neúplný pak takový, který neobsahuje závěry vůbec nebo jen částečně.¹³ Pochybnost o správnosti souvisí s odbornými závěry vyslovenými v posudku, a v této souvislosti bude toto ustanovení zmíněno v dalších kapitolách.

K pochybnostem o správnosti znaleckého posudku, a tedy k zadání revizního znaleckého posudku, může dojít také v případě rozporu mezi dvěma podanými znaleckými posudky. Nejvyšší soud přitom vyslovil, že o přezkoumání dvou vzájemně rozporných znaleckých posudků lze rozhodnout jen tehdy, neodstraní-li tento rozpor soud sám po slyšení obou znalců.¹⁴

¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. dubna 2009, sp. zn. 22 Cdo 849/2008.

¹² JIRSA, Jaromír. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha I., § 1-2501 občanského soudního řádu*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2023, s. 887.

¹³ Tamtéž, s. 861.

¹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. března 2016, sp. zn. 29 Cdo 4153/2015.

V revizním znaleckém posudku by se pak měl znalec vypořádat s původním posudkem, s jeho závěry a postupem znalce při jeho zpracování.¹⁵ Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti k tomu v § 45 uvádí, že pokud se znaleckým posudkem přezkoumává jiný znalecký posudek, znalec se též konkrétně, stručně a srozumitelně vyjádří z hlediska jednotlivých kroků k postupu, kterým byl zpracován přezkoumávaný znalecký posudek. Znalec uvede tato vyjádření ve zvláštní části znaleckého posudku.

1.2.Hodnocení důkazu

Hodnocení důkazu je jedním z kroků probíhajících při dokazování v soudním řízení. Dokazování můžeme definovat jako proces získávání poznatků o rozhodujících skutečnostech, které slouží soudu jako podklad pro rozhodnutí,¹⁶ přičemž musí jít o postup právem upravený, který nemůže probíhat jinak, než je zákonem stanoveno.¹⁷ V rámci procesu dokazování jsou pak tradičně rozlišovány čtyři fáze, které bývají rozličně nazývány, lze je však shrnout následovně:

- navrhování důkazních prostředků – účastníci jsou podle ustanovení § 120 odst. 1 OSŘ povinni označit důkazy (resp. důkazní prostředky) k prokázání svých tvrzení,
- obstarávání důkazních prostředků, v rámci kterého účastníci řízení či soud opatřují důkazní prostředky tak, aby se dostaly do dispozice soudu a bylo je možné provést,
- provádění důkazů, při kterém jsou z důkazního prostředku získávány informace způsobem podle jeho konkrétního druhu. Způsob provádění důkazu znaleckým posudkem se odvíjí od toho, zda má mít podle zadání soudu ústní formu nebo je vypracován písemně. Ústní znalecký posudek je prováděn výsledkem znalce. Písemný se provádí jako listina, přičemž podle § 129 odst. 1 OSŘ předseda senátu listinu nebo její část při jednání přečte nebo sdělí její obsah (případně ji předloží účastníkům k nahlédnutí, písemný znalecký posudek se jim však zpravidla předem zasílá). Další variantou, která již byla naznačena, je písemné zpracování posudku a následný výslech znalce za účelem jeho vysvětlení. Jirsa zdůrazňuje, že výslech znalce při jednání by měl být zásadou, kdežto rozhodnutí jen na základě písemného posudku výjimkou, a může k němu dojít jen jde-li o situaci skutkově jednoznačnou, kdy účastníci netrvají na účasti

¹⁵ DÖRFL, Luboš. *Znalec a znalecký posudek v civilním procesu*. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 144.

¹⁶ WINTEROVÁ, Alena. In: WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Díl první, řízení nalézací*. 9. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 221.

¹⁷ Tamtéž, s. 223.

znalce u jednání nebo jsou znalecovy závěry v písemném posudku jednoznačné.¹⁸ Dále je v některých případech výsledek znalece obligatorní. Tak tomu je například v řízení o svéprávnosti podle § 38 odst. 1 ZŘS nebo v řízení ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu podle § 70 odst. 2 ZŘS.

– Poslední fází je pak hodnocení důkazů.

OSŘ neobsahuje definici hodnocení důkazů, avšak tento pojem byl v minulosti judikaturou vymezen jako myšlenková činnost soudu, kterou je provedeným důkazům přisuzována hodnota závažnosti (důležitosti) pro rozhodnutí, hodnota zákonnosti, hodnota pravdivosti, popřípadě hodnota věrohodnosti.¹⁹ Nejvyšší soud tedy zároveň vymezuje určitá „kritéria“ hodnocení důkazů, ke kterým konstantně uvádí, že *„Při hodnocení důkazů z hlediska jejich závažnosti (důležitosti) soud určuje, jaký význam mají jednotlivé důkazy pro jeho rozhodnutí a zda o ně může opřít svá skutková zjištění... Při hodnocení důkazů po stránce jejich zákonnosti zkoumá soud, zda důkazy byly získány (opatřeny) a provedeny způsobem odpovídajícím zákonu nebo zda v tomto směru vykazují vady... Hodnocením důkazů z hlediska jejich pravdivosti soud dochází k závěru, které skutečnosti, o nichž důkazy (pro rozhodnutí významné a zákonné) podávají zprávu, lze považovat za pravdivé (dokázané) a které nikoli. Vyhodnocení důkazů z hlediska pravdivosti předpokládá též posouzení věrohodnosti důkazem poskytované zprávy podle druhu důkazního prostředku a způsobu, jakým se podle zákona provádí... celkové posouzení z uvedených hledisek pak poskytuje závěr o pravdivosti či nepravdivosti tvrzených (prokazovaných) skutečností.“*²⁰

Je však nutné zmínit, že hodnocení znaleckého posudku nemusí striktně následovat až po jeho provedení, spíše se budou do určité míry prolínat. Plyne to například z toho, že vyhodnotí-li soud znalecký posudek jako nezákonný pro vady, které nelze odstranit, pak k jeho provedení ani nepřistoupí.

1.2.1. Zásada volného hodnocení důkazů

V souvislosti s hodnocením důkazů je nutné zmínit také zásadu volného hodnocení důkazů. OSŘ v § 132 uvádí, že *„Důkazy hodnotí soud podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti; přitom pečlivě přihlíží ke všemu, co vyšlo za řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci.“* Zásada volného hodnocení důkazů tedy vyjadřuje, že soud přiřazuje jednotlivým důkazům důkazní sílu volně, podle vlastní úvahy,

¹⁸ JIRSA, Jaromír. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha I., § 1-2501 občanského soudního řádu*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2023, s. 857.

¹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. srpna 2011, sp. zn. 21 Cdo 2992/2009.

²⁰ Tamtéž.

jelikož zákon mu ji nepředepisuje. Jak judikoval Nejvyšší soud, nesmí však jít o libovůli, soud nemůže vyslovovat jenom své domněnky, nedostatečně podložené výsledky řízení, a své ryze subjektivní názory.²¹ Zákaz libovůle tak představuje jakousi hranici volného hodnocení důkazů, kterou soudce nesmí překročit. Soudy jsou zejména povinné se v odůvodnění rozhodnutí vypořádat s navrhovanými důkazy a vyložit své úvahy při jejich hodnocení.²²

1.2.2. Míra důkazu

Jak bylo uvedeno výše, zhodnocení důkazu ze všech hledisek (závažnosti, zákonnosti, pravdivosti a věrohodnosti) vede k závěru o pravdivosti či nepravdivosti prokazovaných skutečností, tedy k samotnému výsledku procesu dokazování. K takovému závěru dojde soudce vlastní úvahou, přičemž se uplatní popsaná zásada volného hodnocení důkazů.

Bývá však správně poukazováno na skutečnost, že výsledkem dokazování je vždy jen určitá míra důkazu, tedy jen určitý stupeň pravděpodobnosti pravdivosti dokazovaných skutečností, jelikož stoprocentní jistoty není možné dosáhnout.²³

Nejvyšší soud judikoval, že „*Vytvářejí-li výsledky hodnocení důkazů podmínky pouze pro úsudek, že je možné (více či méně pravděpodobné), že se dokazovaná skutečnost stala, a připouštějí-li tedy i možnost (větší či menší pravděpodobnost) toho, že se dokazovaná skutečnost naopak nestala, nelze učinit závěr o pravdivosti této skutečnosti.*“²⁴ Z této formulace se může zdát, že podle Nejvyššího soudu pouhá pravděpodobnost pravdivosti dokazované skutečnosti k jejímu prokázání nepostačí, a je tedy třeba dosáhnout jistoty. Zároveň však v tomtéž rozhodnutí uvádí, že „*Výsledky hodnocení důkazů umožňují soudu přijmout závěr o pravdivosti skutečnosti, která je předmětem dokazování, jestliže na jejich základě lze nabýt jistoty (přesvědčení) o tom, že se tato skutečnost opravdu stala, aniž by o tom mohly být rozumné pochybnosti.*“ Použití pojmů „přesvědčení“ a „aniž by o tom mohly být rozumné pochybnosti“ už přitom k absolutní jistotě nesměřují.

David k tomu uvádí, že: „*Procesní nauka považuje za pravdivě zjištěnou takovou skutečnost, u níž je soudce přesvědčen o správnosti svého hodnocení příslušného důkazu... Soudcovo přesvědčení však nemusí být bezvýhradné; ne vždy lze považovat rozhodnou skutečnost za zjištěnou beze vší pochybnosti.*“²⁵

²¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. srpna 2023, sp. zn. 33 Cdo 1951/2022.

²² Nález Ústavního soudu ze dne 9. října 2018, sp. zn. IV. ÚS 1891/18, bod 24.

²³ LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017, s. 32.

²⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2014, sp. zn. 21 Cdo 2682/2013.

²⁵ DAVID, Ludvík. In: DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád: komentář. I. díl, (§ 1 až 200za)*. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 597.

1.2.3. Stav *non liquet*

S předchozími pojmy souvisí také stav *non liquet* („není jasno“), neboli stav objektivní nejistoty o dokazovaných skutečnostech. Lavický ho definuje jako stav, kdy soud vyčerpal veškeré možnosti objasňování skutkového stavu, a přesto nenabyl vnitřního přesvědčení odpovídajícího požadované míře důkazu. Soud tedy nemůže učinit závěr ani o pravdivosti, ani o nepravdivosti skutkového tvrzení.²⁶ K tomu, aby soud mohl za tohoto stavu rozhodnout, slouží důkazní břemeno. Soud tedy v takové situaci rozhodne v neprospěch toho účastníka, kterého tížilo důkazní břemeno, a který tak měl povinnost tvrzenou skutečnost prokázat, což se mu nepodařilo.²⁷

²⁶ LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017, s. 38.

²⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 31. ledna 2003, sp. zn. IV. ÚS 208/2000.

2. Kritéria hodnocení znaleckých posudků

Jak bylo uvedeno výše, znalecký posudek je důkazním prostředkem specifickým z hlediska odbornosti posuzovaných skutečností. To s sebou přináší otázku, zda by mělo být specifické i jeho hodnocení, tedy zda by k němu měl soud přistupovat odlišným způsobem než k hodnocení jiných důkazů, a případně jaký by tento přístup měl být.

Právní úprava nechává otázku hodnocení znaleckého posudku neupravenou. Nezakotvuje pro něj výjimku ze zásady volného hodnocení důkazů, zároveň však neposkytuje návod, jak ho hodnotit či do jaké míry ho lze hodnotit volně.

Vzhledem k tomu, že k vypracování znaleckého posudku je třeba znalostí, kterými soudce ve většině případů nedisponuje, může zde být tendence názor znalce pouze přejmout do rozhodnutí, aniž by byl podroben zkoumání a kritice. Na to zareagovala judikatura Nejvyššího i Ústavního soudu ustáleným závěrem, že výsledky znaleckého posudku nemůže soud bez dalšího přebírat.²⁸ S tím lze souhlasit, jelikož takovým postupem by byla do rukou znalce v podstatě svěřena část rozhodovací pravomoci. To by představovalo zásah do práva na spravedlivý proces účastníků řízení.²⁹ Soud je tedy nejen oprávněn, ale zároveň povinen znalecký posudek hodnotit, přičemž se uplatní zásada volného hodnocení důkazů tak, jak o ní byl pojednáno v první kapitole této práce.

Dále je třeba zdůraznit, že znalecký posudek nemá ani vyšší důkazní sílu než jakýkoliv jiný důkaz. Soud jej proto musí zhodnotit v souladu s § 132 OSŘ také ve vzájemné souvislosti s dalšími provedenými důkazy.³⁰ Musí se tedy zabývat souladem s výsledky dalšího dokazování, a to nejen se závěry případných dalších znaleckých posudků vypracovaných pro dané řízení.

Spornou otázkou, na níž se názory liší, však zůstává samotný postup při hodnocení znaleckého posudku, respektive hlediska, ze kterých by znalecký posudkem měl být soudem hodnocen. Nejvíce kontroverzní otázkou je pak především hodnocení odborných závěrů, ke kterým znalec v posudku dospěl. Dále v této kapitole bude proto nejprve shrnut názor vyjádřený v judikatuře Nejvyššího soudu a Ústavního soudu a následně bude podrobněji pojednáno o jednotlivých hodnotících aspektech.

²⁸ Např. Nález Ústavního soudu ze dne 3. června 2008, sp. zn. IV. ÚS 581/06, body 41-42 či Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. června 2022, sp. zn. 33 Cdo 1169/2022.

²⁹ JIRSA, Jaromír. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha I., § 1-250l občanského soudního řádu*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2023, s. 887.

³⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. června 2022, sp. zn. 33 Cdo 1169/2022.

2.1. Kritéria hodnocení znaleckých posudků v judikatuře

Vzhledem k tomu, že právní předpisy se hodnocením znaleckých posudků pohledem soudů nezabývají, je v současné době hlavním zdrojem „instrukcí“ v této oblasti judikatura Nejvyššího a Ústavního soudu. Podle mého názoru tento stav přetrvává i po přijetí ZnalZ a ZnalV, přestože je zde nově upravena podrobná struktura znaleckého posudku a postupu při jeho vypracování. Tyto předpisy totiž upravují povinnosti znalce, nikoli už soudu při hodnocení posudku. Proto je vhodné nejprve shrnout, jaký je současný stav judikatury týkající se tohoto tématu. Judikatura Nejvyššího soudu a Ústavního soudu je zároveň i příkladem dvou protichůdných názorů na rozsah hodnocení znaleckých posudků.

2.1.1. Judikatura Nejvyššího soudu

Nejvyšší soud zastává ve své judikatuře konstantní názor, podle kterého znalecký posudek soud sice hodnotí jako každý jiný důkaz podle § 132 o. s. ř., od jiných důkazů se však liší tím, že odborné závěry v něm obsažené nepodléhají hodnocení soudem.³¹ Důvodem je, že k tomu soudci nemají odborné znalosti anebo je nemají v takové míře, aby mohli toto přezkoumání zodpovědně učinit.³²

Dále Nejvyšší soud uvádí, že to neznamena, že je soud vázán znaleckým posudkem, že jej musí bez dalšího převzít.³³ Naopak judikoval, že „Závěry znaleckého posudku přitom nelze bez dalšího přebírat, ale je třeba v případě potřeby je ověřovat i jinými důkazy, a to zejména tehdy, jestliže mohou být pochybnosti o správnosti závěrů znaleckého posudku. Tak je tomu např. tehdy, připouští-li znalecký posudek možnost zpřesnění jím uváděných údajů, avšak k tomuto zpřesnění znalec nepřikročí, nebo postupuje-li znalec ve znaleckém posudku podle určitého předpisu, ale v dílčím závěru se od něho bez bližšího zdůvodnění odchýlí (srov. Rc 33/95). Může také dojít k situaci, kdy jednotlivé dílčí závěry ve svém souhrnu si do určité míry odporují, nebo vycházejí ze zjištění, která neodpovídají znalcem popisovanému jevu, resp. souhrnu skutečností, k nimž měl znalec přihlížet.“³⁴ Pokud má soud pochybnosti o věcné správnosti znaleckého posudku, nemůže jej však nahradit vlastním názorem, ale musí se pokusit o odstranění nedostatků, případně ustanovit revizního znalce.³⁵ Jestliže se soud při hodnocení výsledků řízení chce odchýlit od výsledku důkazu znaleckým posudkem, musí svůj postup přesvědčivě odůvodnit.³⁶

³¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. února 2011, sp. zn. 22 Cdo 1561/2010.

³² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. srpna 2023, sp. zn. 33 Cdo 1951/2022.

³³ Tamtéž.

³⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. dubna 2013, sp. zn. 30 Cdo 718/2013.

³⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. srpna 2023, sp. zn. 33 Cdo 1951/2022.

³⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2007, sp. zn. 30 Cdo 3425/2006.

Co se týče kritérií, kterými se soud při hodnocení znaleckého posudku naopak zabývat musí, lze shrnout, že z judikatury Nejvyššího soudu³⁷ plynou zejména následující:

- zda znalec vyčerpal úkol v rozsahu, jak mu byl zadán,
- zda bylo přihlédnuto ke všem skutečnostem, s nimiž se bylo třeba vypořádat,
- zda jsou závěry podloženy obsahem nálezu,
- zda závěry posudku jsou náležitě odůvodněny,
- zda odůvodnění znaleckého posudku odpovídá pravidlům logického myšlení,
- zda závěry posudku nejsou v rozporu s výsledky ostatních důkazů.

V některých judikátech Nejvyššího soudu³⁸ se pak lze setkat i s těmito kritérii:

- zda znalec dodržel soudem uložené zadání (zodpověděl otázky, resp. zadání soudu k předmětu znaleckého úkonu s určitě a srozumitelně vyloženým závěrem, který má oporu v podkladových materiálech, netrpí rozpory atd.),
- ze kterých zjištění znalec vycházel,
- jakou cestou k těmto zjištěním dospěl,
- na základě jakých úvah došel ke svému závěru.

2.1.2. Judikatura Ústavního soudu

Judikatura Ústavního soudu se původně shodovala s výše uvedenými názory Nejvyššího soudu, tedy že „*Důkaz znaleckým posudkem včetně případného slyšení znalce je soud oprávněn hodnotit podle § 132 o. s. ř., čili především podle zásady volného hodnocení důkazů. Hodnocení soudu však nemohou podléhat odborné znalecké závěry ve smyslu jejich správnosti, soud může hodnotit přesvědčivost posudku co do jeho úplnosti ve vztahu k zadání, logické odůvodnění znaleckého nálezu a jeho soulad s ostatními provedenými důkazy.*“³⁹

Jako výrazný odklon však lze vnímat nálezy Ústavního soudu ze dne 30. dubna 2007, sp. zn. III. ÚS 299/06, podle kterého „*Znalecký posudek je nutno hodnotit stejně pečlivě jako každý jiný důkaz, ani on nepožívá žádné větší důkazní síly, a musí být podrobován všestranné prověrce nejen právní korektnosti, ale též věcné správnosti... Ústavní soud si je vědom toho, že požadavek, aby orgán činný v trestním řízení hodnotil mj. též odbornou správnost znaleckého zkoumání a odbornou odůvodněnost závěrů znaleckého posudku, je velmi náročný. Uznává také správnost názoru, že orgán činný v trestním řízení nemůže sám nahradit odborné závěry znalce svými laickými názory. Je však třeba trvat na povinnosti orgánů činných v trestním řízení*

³⁷ Např. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. října 2009, sp. zn. 22 Cdo 1810/2009 či Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. února 2023, sp. zn. 26 Cdo 3303/2022.

³⁸ Např. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. července 2022, sp. zn. 24 Cdo 2377/2020.

³⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 6. května 2003, sp. zn. I. ÚS 483/01.

hodnotit znalecký posudek ze všech aspektů shora naznačených, včetně jeho odborné správnosti. Ponechávat bez povšimnutí věcnou správnost znaleckého posudku a slepě divěřovat závěrům znalce by znamenalo ve svých důsledcích popřít zásadu volného hodnocení důkazů soudem podle jeho vnitřního přesvědčení, privilegiovat znalecký důkaz a přenášet odpovědnost za skutkovou správnost soudního rozhodování na znalce; takový postup nelze z ústavněprávních hledisek akceptovat.“

Toto rozhodnutí se sice týkalo trestního řízení, bylo však například v roce 2022 citováno Ústavním soudem v jiném nálezu, jež se zabýval ústavností řízení v civilní věci.⁴⁰ Výše uvedený názor Ústavního soudu je vyjádřen i v několika jeho dalších rozhodnutích. Kromě zmíněné odborné (věcné) správnosti znaleckého zkoumání a odborné odůvodněnosti závěrů znaleckého posudku z nich plynou i další hodnotící kritéria. Podle Ústavního soudu je tak nutné hodnotit celý proces utváření znaleckého důkazu, včetně:

- přípravy znaleckého zkoumání,
- opatřování podkladů pro znalce,
- průběh znaleckého zkoumání,
- věrohodnost teoretických východisek, jimiž znalec odůvodňuje své závěry,
- spolehlivost metod použitých znalcem,
- způsob vyvozování závěrů znalce.⁴¹

Zároveň je však nutné zmínit, že v mezidobí vydal Ústavní soud i rozhodnutí, ve kterých se vrací ke svému původnímu stanovisku o nemožnosti hodnocení odborných znaleckých závěrů ve smyslu jejich správnosti.⁴²

Z uvedeného tedy plyne, že v současné době je judikatura nejednotná, a kritéria hodnocení znaleckých posudků jsou v ní vymezena velmi obecně a působí poněkud nahodile, nesystematicky. Dále se proto budu zabývat tím, jaká by tato kritéria měla být. V první kapitole této práce bylo již uvedeno, že dle judikatury lze v rámci hodnocení důkazu (obecně, nikoli jen znaleckého posudku) rozlišovat hodnocení z hlediska závažnosti pro rozhodnutí, zákonnosti, pravdivosti a věrohodnosti důkazu. Při pojednání o kritériích hodnocení znaleckých posudků se proto budu držet i těchto čtyř aspektů hodnocení důkazů. Vnímám je přitom jako obecnější pojmy, pod které budu jednotlivá kritéria hodnocení znaleckých posudků zařazovat.

⁴⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 28. června 2022, sp. zn. I. ÚS 1785/21, bod 20.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² Např. Nález Ústavního soudu ze dne 27. listopadu 2018, sp. zn. III. ÚS 647/15, bod 40.

2.2. Hodnocení závažnosti znaleckého posudku pro rozhodnutí

Křístek uvádí, že prvním krokem při hodnocení znaleckého posudku by mělo být posouzení jeho relevance, tedy zda zodpovězení otázek, kterými se zabývá, vůbec pomůže k rozhodnutí ve věci. Pokud ne, nemá z hlediska procesní ekonomie smysl se jím blíže zabývat.⁴³ Slovy judikatury by se tak jednalo právě o hodnocení z hlediska závažnosti (důležitosti) pro rozhodnutí. Znalecký posudek, který se nezabývá odbornými skutkovými otázkami, jež jsou v řízení sporné, nemůže mít pro rozhodnutí ve věci význam.

Toto se bude týkat především znaleckého posudku předloženého účastníkem řízení. Je-li znalecký posudek zadáván soudem, lze tomuto problému předejít vhodnou formulací otázek, na které má znalec odpovědět, v usnesení o jeho ustanovení. Důležité je i to, aby soud znalci uvedl skutečnosti, jež by mohly mít vliv na přesnost závěrů znaleckého posudku. Vzhledem k tomu, že soudce si jako laik nemusí být vědom toho, o které skutečnosti by mohlo jít, je vhodné, aby při zadávání znaleckého posudku se znalcem spolupracoval. To umožňuje § 25 odst. 1 ZnalZ, když uvádí, že orgán veřejné moci (jako zadavatel znaleckého posudku) se znalcem předem projedná jeho zadání.

Pokud by (i přes správnou formulaci otázek soudem) znalec nedostatečně splnil vymezený úkol, případně jej nesplnil vůbec, soud podle okolností případu posoudí, zda mu uloží doplnění posudku, nebo zda ustanoví jiného znalce.⁴⁴

Bylo již také zmíněno, že znalec se má v posudku zabývat otázkami skutkovými, nikoli právními. Nejvyšší soud však judikoval, že: „*Znalecký posudek nelze odmítnout jen proto, že znalec se nad rámec svého oprávnění vyjadřoval i k otázkám právním. Skutečnost, že znalec ve svém posudku zaujme stanovisko k otázce, jejíž zodpovězení přísluší soudu, nečiní tento posudek nepoužitelným, pokud obsahuje odborné poznatky a zjištění, z nichž znalec tento právní závěr učinil a které umožňují, aby si soud tentýž nebo jiný takový závěr dovodil sám.*“⁴⁵ Takový znalecký posudek tedy je v řízení použitelný, soud pouze nebude k právním závěrům znalce přihlížet. Přestože šlo o rozsudek v trestní věci, je podle mého názoru použitelný i v civilním řízení.

2.3. Hodnocení zákonnosti znaleckého posudku

Co se týče hodnocení znaleckého posudku z hlediska zákonnosti, můžeme pod něj řadit jednak kritéria, která se vztahují k osobě znalce. Jde zejména o posouzení toho, zda osoba, která

⁴³ KŘÍSTEK, Lukáš. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 221.

⁴⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. března 2016, sp. zn. 22 Cdo 5137/2015.

⁴⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. dubna 1997, sp. zn. 2 Tzn 19/97.

posudek vypracovala, je skutečně zapsaná v seznamu znalců, zda je znalcem v potřebném oboru, odvětví, případně specializaci, a zda není podjatá.

V případě že by soud při hodnocení znaleckého posudku zjistil nedostatky v některé z těchto oblastí, šlo by o nezákonný znalecký posudek. Jedná se o vady, které nelze odstranit, a tento znalecký posudek by tak nebylo možné pro dokazování využít.⁴⁶ Tento druh nezákonnosti znaleckého posudku bychom proto mohli nazývat nezákonností absolutní či neodstranitelnou.

Pod hodnocení zákonnosti znaleckého posudku je dále podle mého názoru možné zařadit i hodnocení toho, zda obsahuje všechny zákonem vyžadované náležitosti. Jedná se zejména o zadání, výčet podkladů, posudek, nález, odůvodnění a závěr.

Chybí-li některá část úplně (například znalecký posudek neobsahuje výčet podkladů či odůvodnění) nebo některá z částí neobsahuje vše, co dle ZnalV obsahovat má (například výčet podkladů neobsahuje popis postupu znalce při výběru zdrojů dat nebo odůvodnění neobsahuje kontrolu postupu znalce) je podle mého názoru vhodné i zde hovořit o nezákonnosti znaleckého posudku, a to v tom smyslu, že nesplňuje zákonné požadavky. Nejde však o nezákonnost, pro kterou by nebylo možné znalecký posudek využít. Na základě výzvy soudu může znalec chybějící část doplnit.⁴⁷ Tuto situaci bychom proto mohli nazývat nezákonností relativní či odstranitelnou. Napravením vady se zároveň prokáže, že znalec v rámci svého postupu nepochybil, a informace plynoucí ze znaleckého posudku tedy nejsou nepravdivé. Proto neobsáhl-li znalec některou z částí znaleckého posudku, nelze automaticky hovořit o tom, že by byl znalecký posudek nepravdivý, jestliže zároveň při svém postupu nevynechal kroky, které má daná část posudku popisovat. Hodnocení toho, zda znalecký posudek obsahuje všechny náležitosti, tak nelze řadit pod hodnocení důkazu z hlediska pravdivosti.

2.3.1. Osoba znalce

Nejprve bude podrobněji pojednáno o prvním uvedeném aspektu zákonnosti znaleckého posudku, tedy o požadavcích, které zákon klade na osobu, jež znalecký posudek může zpracovat. Jak bylo uvedeno, musí se jednat o znalce zapsaného v seznamu znalců pro potřebný obor, odvětví, popřípadě specializaci, a takovýto znalec nesmí být podjatý.

Seznam znaleckých oborů je obsažen v příloze ke ZnalZ, může se jednat např. o oblast zdravotnictví, stavebnictví či ekonomiku a mnoho dalších. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 505/2020 Sb. pak stanovuje jednotlivá odvětví znaleckých oborů. Z § 1 odst. 3 ZnalZ (jakož

⁴⁶ KŘÍSTEK, Lukáš. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 223.

⁴⁷ LAVICKÝ, Petr. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Civilní proces. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 631.

i z § 26 odst. 1 ZnalZ *a contrario*) plyne, že znalecký posudek může zpravidla podat jen osoba zapsaná v seznamu znalců vedeném Ministerstvem spravedlnosti pro daný obor, odvětví a případně specializaci. Výjimkou je tzv. jednorázová znalecká činnost upravená v § 26 ZnalZ. Jde o situaci, kdy pro daný obor a odvětví a případně specializaci není nikdo v seznamu znalců zapsán, žádný zapsaný znalec nemůže znalecký posudek podat, nebo by podání znaleckého posudku znalcem bylo spojeno s nepřiměřenými náklady nebo obtížemi. Za takových podmínek může soud výjimečně ustanovit k podání znaleckého posudku i jinou osobu, která má potřebné předpoklady pro to, aby podala znalecký posudek, a která vyslovila se svým ustanovením souhlas. Soud tuto osobu poučí o významu znaleckého posudku z hlediska obecného zájmu a o následcích křivé výpovědi a vědomě nepravdivého znaleckého posudku a přijme její slib, který zní stejně jako slib znalce. Až poté může osoba vykonávající jednorázovou znaleckou činnost podat znalecký posudek.

§ 18 ZnalZ uvádí, že lze-li mít důvodnou pochybnost o nepodjatosti znalce, nesmí provést znalecký úkon. Důvodná pochybnost může být dána pro znalcův poměr k věci, účastníku řízení nebo jeho zástupci, zadavateli nebo soudu. Dozví-li se znalec o skutečnosti, která by mohla zakládat důvodnou pochybnost o jeho nepodjatosti, je povinen ji bezodkladně oznámit. Namítat podjatost však mohou i účastníci řízení. Musí přitom uvést skutečnosti, z nichž pochybnosti o nepodjatosti znalce vyvozují (§ 17 ve spojení s § 15a odst. 3 OSŘ). Podle § 17 OSŘ o vyloučení znalce rozhoduje předseda senátu usnesením, proti kterému není přípustný opravný prostředek. Judikatura Nejvyššího soudu uvádí: „*Znalecký posudek vypracovaný znalcem, který nesmí ve věci posudek podat z důvodů uvedených v ustanovení § 11 odst. 1 zákona č. 36/1967 Sb. (pozn.: jedná se o ustanovení dřívějšího zákona o znalcích a tlumočnících, které se týkalo vyloučení znalce pro podjatost), není způsobilým důkazem, na základě něhož by bylo možné učinit skutková zjištění soudů; ke skutečnostem, pro které je znalec vyloučen, soud přihlíží kdykoliv za řízení.*“⁴⁸

2.3.2. Náležitosti znaleckého posudku

Druhým aspektem zákonnosti znaleckého posudku je splnění jeho náležitostí. Již před přijetím nového zákona o znalcích (zákon č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech) dospěla judikatura k závěru, že předmětem hodnocení soudu mají být určité obsahové náležitosti znaleckého posudku. To plyne např. i z nedávného rozhodnutí Nejvyššího soudu, které uvádí, že „*V rozhodnutí uveřejněném pod č. 47/1955 Sbírky rozhodnutí čs. soudů bylo zdůrazněno, že k tomu, aby soud mohl odpovědně hodnotit znalecký posudek,*

⁴⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. července 2014, sp. zn. 21 Cdo 2616/2013.

nesmí se znalec omezit na podání odborného závěru (tedy posudku v užším slova smyslu), nýbrž soud musí mít možnost z posudku poznat, ze kterých zjištění znalec vycházel a na základě jakých úvah došel ke svému závěru (tedy znalecký posudek musí obsahovat i nález). Toto rozhodnutí bylo sice vydáno před 1. 4. 1964, tj. před nabytím účinnosti zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, avšak zásada v něm obsažená je nadále použitelná.“⁴⁹

Tyto náležitosti znaleckého posudku však byly právními předpisy před 1. 1. 2021 upraveny jen velmi stroze, a to v ustanovení § 13 odst. 2 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících, který zněl: „V posudku uvede znalec popis zkoumaného materiálu, popřípadě jevů, souhrn skutečností, k nimž při úkomu přihlížel (nález), a výčet otázek, na které má odpovědět, s odpověďmi na tyto otázky (posudek).“ Závora k tomu ve své studii z roku 2017 uvedl: „Z podrobné analýzy 27 znaleckých posudků, které jsem měl v rámci zpracovávání studie pro Ministerstvo spravedlnosti ČR k dispozici, ale i těch, se kterými jsem se setkal ve své znalecké praxi (posudky písmoznalců, psychologů, psychiatrů, oceňování majetku, identifikace hlasu, otisky prstů apod.), vyplývá, že si mnoho znalců do pasáží nález – posudek píše „co chce“. Obávám se, že není nic, co by je přimělo tak vágní strukturu naplnit smysluplným kritickým obsahem.“⁵⁰

Oproti tomu od 1. 1. 2021, kdy nabyl účinnosti výše zmíněný nový znalecký zákon, jsou základní náležitosti znaleckého posudku podrobněji upraveny v jeho § 28 odst. 2. Podle tohoto ustanovení musí znalecký posudek obsahovat titulní stranu, zadání, výčet podkladů, nález, posudek, odůvodnění v rozsahu umožňujícím přezkoumatelnost znaleckého posudku, závěr, přílohy potřebné k zajištění přezkoumatelnosti znaleckého posudku (je-li to možné), znaleckou doložku a otisk znalecké pečeti.

V odst. 9 pak toto ustanovení ohledně dalších náležitostí odkazuje na vyhlášku Ministerstva spravedlnosti č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti. Ta v § 39 an. jednotlivé výše uvedené části konkretizuje. Je tak poměrně podrobně určena struktura, kterou by měl znalecký posudek splňovat. Tato struktura svou posloupností zároveň logicky odpovídá postupu znalce při zpracování znaleckého posudku, jež je v uvedené vyhlášce upraven v § 52 an. Zde je třeba si uvědomit, že znalecký posudek je zprávou o postupu znalce⁵¹, a proto jednotlivé části znaleckého posudku popisují jednotlivé kroky postupu znalce.

⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. srpna 2023, sp. zn. 33 Cdo 1951/2022.

⁵⁰ ZÁVORA, Jiří. Příčiny obtížné přezkoumatelnosti znaleckých posudků. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2017, Vol. 12, No. 1, s. 122.

⁵¹ ZÁVORA, Jiří. Význam požadavku na strukturovaný postup znalce v nové úpravě znalecké činnosti. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 2023, Vol. 69, No. 1, s. 48.

Jak je zřejmé, některé vyjmenované náležitosti jsou spíše formálního charakteru (například jde o obsah titulní strany, znaleckou doložku, otisk znalecké pečeti či datum a podpis) a neměly by tak činit potíže. Neznamená to však, že by byly méně důležité, a soud tedy musí ověřit, zda je vypracovaný znalecký posudek obsahuje. Jiné náležitosti naopak plní samotný účel, pro který je znalecký posudek vypracováván, tedy zodpovězení odborných otázek, případně jsou důležité pro přezkum postupu znalce, a proto jim bude věnována bližší pozornost.

Mezi tyto klíčové náležitosti posudku můžeme zařadit uvedení toho, jaké bylo jeho zadání. Podle § 40 ZnalV obsahuje zadání znaleckého posudku odbornou otázku zadanou zadavatelem znaleckého posudku, údaj, pro jaké účely má být znalecký posudek použit, a skutečnosti sdělené zadavatelem, které mohou mít podle jeho názoru vliv na přesnost závěru znaleckého posudku, popřípadě i uvedení toho, že zadavatel nesdělil znalci žádnou takovouto skutečnost. Křístek k tomuto ustanovení uvádí, že vyhláška zde úkoluje zadavatele znaleckého posudku, nikoli znalce.⁵² Ze systematického zařazení ustanovení mezi náležitosti znaleckého posudku, jakož i z jeho formulace však lze seznat, že jeho účelem primárně není regulovat postup zadavatele, ale popsat zadání jako součást samotného znaleckého posudku. Lze z něj však současně dovodit právě i to, co by mělo obsahovat zadání znaleckého posudku ze strany zadavatele (jak bylo uvedeno v první kapitole).

Ve znaleckém posudku by měl následovat výčet podkladů. Podle § 41 odst. 1 ZnalV obsahuje popis postupu znalce při výběru zdrojů dat, výčet vybraných zdrojů dat a jejich popis. Zdrojem dat může být podle ZnalV jakýkoli zdroj informací, které jsou potřebné k odpovědi na zadanou odbornou otázku. Demonstrativně je uvedeno, že jím může být např. informační databáze, předmět ohledání, fyzická osoba či písemnost obsažená ve spisu, který vede orgán veřejné moci, nebo kterou předložila fyzická nebo právnická osoba.

Nález znaleckého posudku obsahuje popis postupu znalce při sběru nebo tvorbě dat a při jejich zpracování a výčet těchto dat. Daty se přitom rozumí vstupní údaje,⁵³ se kterými znalec dále pracuje. V rámci nálezu data ještě nejsou znalcem hodnocena.⁵⁴

Analýze dat se věnuje část nazvaná jako posudek, který má podle § 41 odst. 3 ZnalV popsat postup znalce při analýze dat a výsledky analýzy dat. Jak uvádí Metodická příručka k ilustrativnímu znaleckému posudku, právě analýza dat generuje výsledky, které umožní

⁵² KŘÍSTEK, Lukáš. In: KŘÍSTEK, Lukáš a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář*. Praha: Leges, 2021, s. 184.

⁵³ Ministerstvo spravedlnosti a Ministerstvo financí. *Metodická příručka k ilustrativnímu znaleckému posudku* [online], 2023, s. 14. Dostupné z <https://znalci.justice.cz/dokumenty/#dokumenty>.

⁵⁴ KŘÍSTEK, Lukáš. In: KŘÍSTEK, Lukáš a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář*. Praha: Leges, 2021, s. 188.

vyřešit zadanou odbornou otázku.⁵⁵ V judikatuře je posudek (v užším slova smyslu) naopak popisován jako část již podávající odborný závěr, což odpovídá i tomu, jak byl posudek upraven dřívějšími právními předpisy (zmiňovanou vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb.).

S výsledky analýzy dat je pak dále pracováno v odůvodnění znaleckého posudku, které obsahuje interpretaci výsledků analýzy dat a kontrolu postupu znalce. Rozsah odůvodnění má umožňovat přezkoumatelnost znaleckého posudku. Podle důvodové zprávy ke ZnalZ proto znalecký posudek musí obsahovat výčet metod, zdůvodnění jejich použití a vysvětlení toho, v čem dané metody spočívají a jak je možno je aplikovat.⁵⁶

Poslední náležitostí, které je třeba se podrobněji věnovat, je závěr obsahující podle § 41 odst. 5 ZnalV citaci zadané odborné otázky a odpověď na ni. ZnalV však počítá i s variantou, kdy podklady nebo metoda neumožňují znalci vyslovit jednoznačný závěr. V takovém případě musí zformulovat odpověď na zadanou odbornou otázku s nejvyšší možnou přesností a uvést též podmínky správnosti závěru nebo jiné skutečnosti snižující jeho přesnost. Pokud nelze odpovědět vůbec, znalec má uvést tuto skutečnost jako odpověď na zadanou odbornou otázku (§ 58 ZnalV).

Toto podrobné vymezení náležitostí znaleckého posudku v právním řádu lze jednoznačně hodnotit pozitivně. Za účinnosti starého zákona o znalcích byly, jak bylo uvedeno výše, upraveny jen velmi stručně a nejasně. Z nové právní úpravy oproti tomu jasně plyne, jaké skutečnosti má znalec ve znaleckém posudku popsat. Je tím zajištěna jednak přezkoumatelnost posudku jako jedna z jeho hlavních vlastností výslovně vyžadovaná ustanovením § 28 odst. 1 ZnalZ, ale také možnost soudu posudek kvalitně hodnotit na základě jednotných a předvídatelných aspektů, s nimiž je znalec obeznámen již při jeho zpracovávání.

Nový znalecký zákon spolu s uvedenou vyhláškou tak mohou být podkladem pro zkvalitnění znalecké činnosti, pokud budou znalci ochotni nově nastavené standardy akceptovat, a pokud po nich soudy budou jejich splnění vyžadovat. Je však s podivem, že se judikatura Nejvyššího soudu dosud nepřizpůsobila například terminologii či struktuře znaleckého posudku podle nové právní úpravy, a to ani více než tři roky poté co nabyla účinnosti. Naopak stále cituje svá starší rozhodnutí v prakticky doslovném znění.⁵⁷ Nutnost hodnocení těchto náležitostí přitom plyne i z odborné literatury.⁵⁸ Jak bylo popsáno, pokud

⁵⁵ Ministerstvo spravedlnosti a Ministerstvo financí. *Metodická příručka k ilustrativnímu znaleckému posudku* [online], 2023, s. 19. Dostupné z <https://znalci.justice.cz/dokumenty/#dokumenty>.

⁵⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 254/2019 Sb., zvláštní část, k § 28 odst. 2.

⁵⁷ Např. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. srpna 2023, sp. zn. 33 Cdo 1951/2022.

⁵⁸ DÖRFL, Luboš. In: DÖRFL, Luboš a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2021, s. 260.

některá z náležitostí chybí, měl by to soud zpravidla vyhodnotit jako vadu znaleckého posudku.⁵⁹

Pro úplnost lze doplnit, že obsažení všech uvedených náležitostí ve znaleckém posudku je nutné i pro splnění určitých „kvalitativních standardů“, které ZnalZ a ZnalV vyžadují. Jedná se o požadavek úplnosti, přezkoumatelnosti (§ 28 odst. 1 ZnalZ) a přehlednosti (§ 43 odst. 1 ZnalV) znaleckého posudku, jakož i úplného a srozumitelného zachycení postupu, kterým znalec zpracoval znalecký posudek, včetně použitých metod a odůvodnění jejich použití (§ 42 ZnalV).

2.4. Hodnocení pravdivosti znaleckého posudku

Ustanovení § 28 odst. 1 ZnalZ zakotvuje další ze standardů, které musí znalecký posudek splňovat, když uvádí, že musí být pravdivý. Pravdivost znaleckého posudku lze z mého pohledu chápat dvojím způsobem. Jednak v tom smyslu, zda posudek pravdivě zachycuje postup znalce tak, jak ve skutečnosti probíhal (např. zda si „neusnadnil“ postup, nevynechal některou jeho část a v posudku následně uvedl, že ji provedl). Odůvodnění ZnalV totiž uvádí, že znalecký posudek musí být zprávou o postupu znalce, a to postupu, který znalec při zpracování znaleckého posudku skutečně použil.⁶⁰ Druhým významem je pak pravdivost závěrů znaleckého posudku, tedy zda znalec nepochybil ve svém postupu takovým způsobem, který by vedl k nepravdivé odpovědi na zadanou odbornou otázku. Lze si přitom představit, že oba druhy nepravdivosti by se mohly vyskytovat jak samostatně, tak i najednou. Posudek, který nezachycuje pravdivě znalcův postup, by přesto mohl obsahovat správnou odpověď na zadanou otázku. Naopak posudek reflektující skutečný postup, při kterém však znalec pochybil, nebude obsahovat správný závěr. Posudek také může nepravdivě zachycovat postup a zároveň obsahovat nepravdivé závěry.

U obou pojetí pravdivosti se lze domnívat, že pro soud půjde o nejnáročnější hledisko hodnocení znaleckého posudku. V prvním popsáném případě pak mohou nastat i situace, kdy nepravdivý popis postupu znalce, který ve skutečnosti proběhl jinak, nebude možné odhalit, a to ani případným revizním znaleckým posudkem – zejména bude-li závěr znaleckého posudku správný. Je tedy zejména otázkou zodpovědnosti a profesní etiky znalce, zda ve znaleckém posudku zachytí svůj reálný postup.

⁵⁹ DÖRFL, Luboš. In: DÖRFL, Luboš a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2021, s. 234.

⁶⁰ Odůvodnění vyhlášky č. 503/2020 Sb., zvláštní část, k § 37.

Co se týče pravdivosti ve smyslu správnosti znaleckého posudku (tedy správnosti postupu a závěrů), zde bude odhalení pochybení znalce většinou možné. Především pak pro jiného odborníka v daném oboru, některé chyby by však mohl rozpoznat i soudce. Jak již bylo uvedeno, ohledně správnosti odborných závěrů však není shoda v tom, zda jsou soudy vůbec oprávněny ji hodnotit. Touto spornou oblastí hodnocení znaleckých posudků se proto budu blíže zabývat v samostatné kapitole. Pro odlišení od prvního uvedeného pojetí pravdivosti budu dále používat označení „správnost znaleckého posudku“.

2.4.1. Hodnocení věrohodnosti znaleckého posudku

Ještě předtím je však potřeba zmínit poslední kritérium hodnocení důkazu, které vyplývá z judikatury, a to věrohodnost. Ta bývá označována jako součást hodnocení pravdivosti důkazu,⁶¹ a proto se jí budu věnovat na tomto místě. Konkrétně u znaleckého posudku se však podle mého názoru uplatňuje pouze omezeně.

Hodnocení věrohodnosti bývá často uváděno na příkladu svědecké výpovědi. Z judikatury plyne, že soud hodnotí věrohodnost výpovědi s přihlédnutím k tomu, jaký má svědek vztah k účastníkům řízení a k projednávané věci a jaká je jeho rozumová a duševní úroveň, k okolnostem, jež doprovázely jeho vnímání skutečností, o nichž vypovídá, vzhledem ke způsobu reprodukce těchto skutečností a k chování při výslechu (přesvědčivost, jistota, plynulost výpovědi, ochota odpovídat na otázky apod.) a k poznatkům získaným na základě hodnocení jiných důkazů (do jaké míry je důkaz výpovědi svědka souladný s jinými důkazy, zda jim odporuje, popřípadě zda se vzájemně doplňují).⁶² V případě znaleckého posudku je však obtížné najít ekvivalent některých těchto aspektů.

Možnost hodnocení věrohodnosti znaleckého posudku spatřuji jednak v tom, zda znalec není podjatý (tak jako se u svědka hodnotí jeho vztah k účastníkům řízení a k projednávané věci) a částečně se tedy kryje s hlediskem zákonnosti. Dále pak v hodnocení znaleckého posudku v souvislosti s jinými důkazy (tedy, jak bylo uvedeno výše, do jaké míry je souladný s jinými důkazy, zda jim odporuje, popřípadě zda se vzájemně doplňují).

Odborná způsobilost znalce, která by také mohla připadat v úvahu jako aspekt věrohodnosti, je předpokladem k tomu, aby se osoba vůbec mohla stát znalcem, tedy ke složení vstupní zkoušky. Ullrich uvádí, že: *„Způsobilost znalce podávat věrohodné znalecké posudky se předpokládá, neboť by měla být ověřena v rámci řízení o jmenování určité osoby znalcem, a to ověřením splnění podmínek pro jmenování znalcem stanovených v ustanovení § 4 ZnalZ.*

⁶¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. srpna 2011, sp. zn. 21 Cdo 2992/2009.

⁶² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. ledna 2009, sp. zn. 21 Cdo 4339/2007.

*Způsobilost znalce podávat věrohodné znalecké posudky by tak měla být zkoumána pouze v těch případech, kdy se objeví určité okolnosti, které ji zpochybňují (např. bezprostředně po podání znaleckého posudku bylo správním orgánem pravomocně rozhodnuto o zániku práva znalce vykonávat znaleckou činnost z důvodu odpadnutí podmínek pro jmenování).*⁶³

Jirsa uvádí, že při hodnocení znaleckého posudku soudce váží také přesvědčivost, úroveň, suverenitu, s níž znalec své závěry obhájí před zástupci účastníků.⁶⁴ Tento aspekt však podle mého názoru nemůže hrát u znaleckého posudku příliš velkou roli už z toho důvodu, že výslech znalce neprobíhá vždy. Osobní kontakt soudce se znalcem není u hodnocení znaleckého posudku natolik důležitý, jako u hodnocení výpovědi svědka.

⁶³ ULLRICH, Ladislav. In: ŠEVČÍK, Petr, ULLRICH Ladislav. *Znalecké právo*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 227.

⁶⁴ JIRSA, Jaromír. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha I., § 1-250l občanského soudního řádu*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2023, s. 886.

3. Hodnocení správnosti znaleckého posudku

Jak bylo uvedeno, správnost znaleckého posudku podle mého názoru zahrnuje jednak správnost postupu znalce a jednak správnost učiněných závěrů. Tyto dvě oblasti spolu však souvisí, jelikož každá nesprávnost závěru logicky musí mít původ v chybě v postupu. Součástí postupu znalce při zpracování znaleckého posudku je přitom i postup při formulaci závěru (§ 52 písm. g) a § 58 ZnalV), chyba tedy může nastat i až v této závěrečné fázi postupu. Je-li tedy nesprávný závěr, je to vždy důsledek chyby v postupu znalce (ať už při formulaci závěru nebo již dříve). Naopak každá chyba v postupu nemusí nutně vést k nesprávnosti závěrů znaleckého posudku. Je proto nutné se v každém konkrétním případě zabývat tím, zda daná chyba v postupu vůbec mohla mít vliv na správnost závěru znaleckého posudku. Dále bude podobněji pojednáno o postupu znalce při zpracování znaleckého posudku.

3.1. Struktura postupu znalce

Nejdříve je třeba uvést, že musíme rozlišovat mezi samotným postupem znalce na jedné straně a znaleckým posudkem jako zprávou o tomto postupu na straně druhé.⁶⁵ V návaznosti na to je podle mého názoru nutné odlišovat hodnocení správnosti postupu znalce, jehož vady mohou generovat nesprávné závěry znaleckého posudku, od hodnocení náležitostí znaleckého posudku. Jak bylo uvedeno v předchozí kapitole, hodnocení toho, zda znalecký posudek obsahuje všechny náležitosti, nepovažuji za hodnocení jeho pravdivosti. Naopak zabývá-li se soud tím, co popisují, a tedy zkoumá postup znalce při zpracovávání posudku, již z mého pohledu o hodnocení pravdivosti jde. V případě že znalec v některé části své práce pochybil (např. jeho podklady nebyly úplné) nebo úplně vynechal část postupu, který mu zákon předepisuje (např. neověřil věrohodnost zdrojů dat či nezkontrolovat svůj postup), může totiž být touto chybou znalecký posudek zkreslený, a tedy vést k nepravdivým závěrům. Zde už se proto jedná o hodnocení pravdivosti důkazu.

§ 52 ZnalV obsahuje výčet kroků znalce při zpracování znaleckého posudku, které zároveň korespondují s obsahem náležitostí znaleckého posudku, jež jsou ve ZnalV také upraveny, a o nichž bylo v této práci pojednáno. Následující ustanovení ZnalV pak upravují jednotlivé kroky znalce postupu blíže. Závora uvádí, že explicitní úprava struktury postupu znalce je klíčovou změnou, jelikož přispívá k přezkoumatelnosti důkazu znaleckým posudkem. Předchozí úprava znalecké činnosti se přitom postupem znalce vůbec nezabývala.⁶⁶

⁶⁵ ZÁVORA, Jiří. Význam požadavku na strukturovaný postup znalce v nové úpravě znalecké činnosti. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 2023, Vol. 69, No. 1, s. 48.

⁶⁶ Tamtéž, s. 45.

První fází postupu znalce je výběr zdrojů dat. Odpovídající náležitostí znaleckého posudku, která zachycuje (mimo jiné) postup znalce v této fázi, je pak výčet podkladů. ZnalV v § 53 odst. 2 uvádí, že znalec vybere zdroj dat ve vztahu k zadané odborné otázce a s ohledem na způsob sběru nebo tvorby dat (sběr nebo tvorba dat jsou následujícím krokem). V případě obstarávání podkladů, ze kterých bude znalec vycházet, se jedná o povinnost znalce, nikoli zadavatele. Znalec sám tedy musí vyhodnotit, které podklady bude potřebovat, opatřit či vyžádat si je, a určit, zda jsou pro zpracování posudku dostačující.⁶⁷ Křístek uvádí, že znalec by měl uvést nejen seznam podkladů, ze kterých čerpal, ale i o které podklady žádal a neobdržel je. Musí si také být jist, že na základě podkladů, které má k dispozici, může hodnověrně na položenou otázku odpovědět.⁶⁸

ZnalV dále v § 53 odst. 3 uvádí, že zdroj dat musí být věrohodný. Pokud znalec nemohl ověřit věrohodnost zdroje dat, uvede to ve výčtu podkladů a uvede též skutečnosti, pro které nemohl ověření provést. Na základě tohoto ustanovení je tedy znalec, je-li to možné, povinen ověřovat věrohodnost podkladů. Metodická příručka k ilustrativnímu znaleckému posudku vydaná Ministerstvem spravedlnosti k tomu uvádí, že znalec může ověřit věrohodnost zdroje dat pouze v případě, že se na tvorbě dat z tohoto zdroje sám podílel. Naopak nemůže ověřit věrohodnost zdroje, když data již byla vytvořena někým jiným, a znalec je ze zdroje pouze sbíral (jako příklad takového zdroje dat je uvedena databáze Katastru nemovitostí). V tomto případě má tedy znalec uvést, že nemohl ověřit věrohodnost tohoto zdroje dat z důvodu, že se na tvorbě dat z něj nepodílel.⁶⁹

Druhým krokem je sebrání nebo vytvoření dat, a to způsobem, který je adekvátní jejich zdroji a analýze dat (§ 54 odst. 1 ZnalV). Sběr a tvorba dat jsou dva způsoby získávání dat ze zdroje. Znalec data sbírá, obsahuje-li zdroj data již vytvořená, resp. rozlišená, a nemusí je tedy sám tvořit. Naopak obsahuje-li zdroj data v nerozlišené podobě, musí je znalec nejprve vytvořit.⁷⁰ § 54 odst. 2 ZnalV zdůrazňuje, že znalec sebere nebo vytvoří pouze data, která bude analyzovat a která jsou reprezentativní a ve vztahu k zadané odborné otázce srovnatelná nebo z jiných důvodů vhodná.

Následně podle § 55 ZnalV znalec zpracuje data jejich zafixováním, přizpůsobením analýze nebo validací, kterou se rozumí ověření vhodnosti dat k analýze. Způsob zpracování dat musí

⁶⁷ KŘÍSTEK, Lukáš. In: KŘÍSTEK, Lukáš a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář*. Praha: Leges, 2021, s. 184.

⁶⁸ KŘÍSTEK, Lukáš. *Znalctví*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 229.

⁶⁹ Ministerstvo spravedlnosti a Ministerstvo financí. *Metodická příručka k ilustrativnímu znaleckému posudku* [online], 2023, s. 13. Dostupné z <https://znalci.justice.cz/dokumenty/#dokumenty>.

⁷⁰ Odůvodnění vyhlášky č. 503/2020 Sb., zvláštní část, k § 50 až 57.

odpovídat analýze dat a musí předcházet jejich zbytečnému znehodnocení nebo spotřebování nebo zbytečné změně. Postup znalce při sběru nebo tvorbě dat i při jejich zpracování popisuje jediná část znaleckého posudku, kterou je nález.

Následuje provedení analýzy dat a zformulování jejich výsledků. Obojí znalec popíše v části nazvané jako posudek. Analýza má být podle § 56 ZnalV provedena takovým způsobem, aby z jejich výsledků bylo možné zformulovat odpověď na zadanou odbornou otázku.

Znalec dále výsledky analýzy dat interpretuje. Následně zkontroluje celý svůj předchozí postup. Oba kroky zachytí v odůvodnění znaleckého posudku. Podle § 57 ZnalV má znalec zohlednit při kontrole svého postupu též veškeré skutečnosti, které vzhledem k použitým podkladům a metodám mohou snižovat přesnost závěru znaleckého posudku.

Jako poslední znalec zformuluje závěr znaleckého posudku, tedy jednoznačnou odpověď na zadanou odbornou otázku. Jak již bylo uvedeno u náležitostí znaleckého posudku, pokud podklady nebo metoda neumožňují vyslovit jednoznačnou odpověď, znalec zformuluje odpověď na zadanou odbornou otázku s nejvyšší možnou přesností a zformuluje též podmínky správnosti závěru nebo jiné skutečnosti snižující jeho přesnost. Pokud nelze odpovědět na zadanou otázku vůbec, znalec uvede jako odpověď tuto skutečnost (§ 58 ZnalV).

Lze hodnotit kladně, že nový ZnalZ počítá i se situací, kdy není možné na zadanou otázku odpovědět jednoznačně, a tedy znalec není nucen za každou cenu vyslovit jednoznačný závěr. Není žádoucí znalce tlačit k tomu, aby učinil závěr s naprostou jistotou. Naopak, pokud má jisté pochybnosti, je pro zjištění skutečného stavu věci přínosnější, uvede-li je v posudku. Soud si díky tomu může udělat představu o tom, jak je znalecký posudek přesný, a jak velkou váhu mu tedy má jako důkazu dávat. Odůvodnění ZnalV uvádí, že znalec musí být schopen rozpoznat slabá místa svého postupu (jako příklad je uvedena např. nedostatečná kvalita nebo kvantita získaných dat) a tato uvést, pokud se mu je nepodaří odstranit.⁷¹ Ohledně pochybností znalce lze také citovat Davida: „*Tendence eliminovat veškeré pochybnosti i tam, kde to dost dobře není možné, se negativně projevuje při (limitovaném, viz bod 1) hodnocení důkazu znaleckým posudkem. Znalec bývá soudem nezřídka nucen vyloučit jakoukoli alternativu svého hodnocení či stanovení procentní pravděpodobnosti svého závěru – má trvat na „jediné správné“ odpovědi. Nejsou-li znalcovy závěry takřka krystalicky čisté, vyvolává to námitky stran, doplňky posudků, ustanovení dalších znalců, shrnuto: enormní průtahy v řízení. Pro soud se stává*

⁷¹ Odůvodnění vyhlášky č. 503/2020 Sb., zvláštní část, k § 37 a k § 50 až 57.

*prospěšným ani ne tak znalec – odborník, jako spíše znalec – popularizátor vědy, který dokáže skrýt své dílčí výhrady a prezentovat zcela jednoznačnou odpověď.*⁷²

3.2. Metody použité znalcem

V rámci celého postupu musí dále znalec dbát na to, aby znalecký posudek zpracoval v souladu s obecně uznávanými postupy a standardy daného oboru a odvětví, jak mu ukládá § 28 odst. 5 ZnalZ. Důvodová zpráva ke ZnalZ uvádí, že pro obory a odvětví, pro které to lze a je účelné, by měly vzniknout doporučující standardy a postupy jako určité seznamy obecně závazných postupů a standardů.⁷³ Lze se domnívat, že do doby vzniku takových seznamů, resp. v oborech a odvětvích, ve kterých nebude možné či účelné jejich zavedení, je možné obecně uznávanými postupy a standardy rozumět tzv. postupy *lege artis*.⁷⁴

Uvedené ustanovení ZnalZ umožňuje odklonit se od těchto postupů a standardů pouze v odůvodněných případech. Podle důvodové zprávy to lze, pokud se vybraný postup v daném případě jeví jako vhodný a byl proto vybrán s ohledem na individualitu konkrétního případu. Každá takováto odchylka bude muset být řádně zdůvodněna a vysvětlena.⁷⁵ Zde je opět nutné odlišovat chybějící náležitost znaleckého posudku (jedná se o odůvodněný případ, znalec to však v posudku neuvede) od chybného postupu znalce, kdy nepostupoval v souladu s obecně uznávanými postupy a standardy daného oboru a odvětví, aniž by se fakticky jednalo o odůvodněný případ. V případě pouhého chybějícího odůvodnění by šlo opět o nezákonnost, kterou lze napravit doplněním znaleckého posudku, a tedy ze strany soudu o hodnocení zákonnosti posudku. Pokud by však o odůvodněný případ vůbec nešlo, mohlo by to vést k nesprávnému znaleckému posudku. Ze strany soudu by proto šlo o hodnocení jeho pravdivosti. Soud by si tedy měl ze znaleckého posudku, případně i z výsledku znalce udělat úsudek o tom, zda se o odůvodněný případ jedná. Pokud ne, musí se zabývat otázkou, zda nepostupování podle obecně uznávaných postupů a standardů mohlo mít vliv na správnost znaleckého posudku.

Závora k metodám znalce také uvádí, že jejich vědecká platnost není nezbytnou podmínkou důkazní spolehlivosti znaleckého posudku: „*Důkaz ale může být spolehlivý i tehdy, neexistuje-*

⁷² DAVID, Ludvík. In: DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád: komentář. I. díl, (§ 1 až 200za)*. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 597.

⁷³ Důvodová zpráva k zákonu č. 254/2019 Sb., zvláštní část, k § 28 odst. 5.

⁷⁴ KRÍSTEK, Lukáš. In: KRÍSTEK, Lukáš a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář*. Praha: Leges, 2021, s. 198.

⁷⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 254/2019 Sb., zvláštní část, k § 28 odst. 5.

li pro daný fenomén ověřená vědecká metoda, jak jej zkoumat...“⁷⁶ „Vědeckost“ použitých metod tedy nelze přeceňovat, resp. ji nelze vnímat jako něco, od čeho se znalec nemůže odklonit. Důsledky kladení přehnaného významu na tento aspekt Závora taktéž popisuje v souvislosti s tzv. *Daubertovým standardem*.⁷⁷ Přesto by se samozřejmě měl znalec k použitým metodám dostatečně vyjádřit. Podle Křístka by měl sdělit, jaké metody pro řešení daného problému existují a popsat je, dále uvést, kterou (které) z nich použije a proč nepoužije jiné.⁷⁸ Důvodová zpráva ke ZnalZ uvádí, že znalecký posudek musí obsahovat výčet metod, zdůvodnění jejich použití a vysvětlení toho, v čem dané metody spočívají a jak je možno je aplikovat.⁷⁹

3.3. Nutnost hodnocení správnosti znaleckého posudku

Nyní zbývá odpovědět na otázku, zda má soud v rámci hodnocení znaleckého posudku hodnotit správnost postupu znalce, a tedy i závěrů znaleckého posudku. Jak již bylo zmíněno, oprávnění soudu hodnotit tento aspekt je kontroverzní otázkou. Zejména Nejvyšší soud trvale zastává názor, že soudy k tomu oprávněny nejsou. V jeho judikatuře (potažmo i v některých rozhodnutích Ústavního soudu, kde se shoduje s jeho názorem) však vnímám několik problematických oblastí, na které bych zde ráda upozornila.

Jak bylo uvedeno v kapitole shrnující současný stav judikatury, Nejvyšší soud uvedl několik kritérií hodnocení postupu znalce. Vzhledem k tomu, že tato kritéria byla Nejvyšším soudem vyslovena před přijetím nového ZnalZ a dodnes jsou jím citována ve stejné podobě, není v judikatuře používána stejná terminologie jako v zákoně. Na tomto místě proto porovnám kroky znalce, které mají soudy podle judikatury Nejvyššího soudu hodnotit, s těmi, které nyní vymezuje zákon. Pokusím se tedy k sobě přiřadit ty, které si obsahově odpovídají.

Co se týče výběru zdrojů dat jako první fáze znalcového postupu podle ZnaV, ze zmiňované judikatury Nejvyššího soudu lze zjistit, že při hodnocení znaleckého posudku se má soud zabývat tím, zda má jeho závěr oporu v podkladových materiálech.

Nejvyšší soud dále uvádí, že se mají soudy zabývat tím, zda jsou závěry znaleckého posudku podloženy obsahem nálezu. V dnešním pojetí obsahuje nálezu popis postupu znalce při sběru nebo tvorbě dat a při jejich zpracování a výčet těchto dat. Dříve byl nálezu vymezen jako část obsahující souhrn skutečností, k nimž při úkonu znalec přihlížel, tedy šlo spíše o širší pojetí.

⁷⁶ ZÁVORA, Jiří. Příčiny obtížné přezkoumatelnosti znaleckých posudků. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2017, Vol. 12, No. 1, s. 130.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ KRÍSTEK, Lukáš. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 235.

⁷⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 254/2019 Sb., zvláštní část, k § 28 odst. 2.

Dále má soud hodnotit, ze kterých zjištění znalec vycházel a jakou cestou k těmto zjištěním dospěl, což Nejvyšší soud zmiňuje v souvislosti s nálezem znaleckého posudku. V kontextu nového ZnalZ to však spíše odpovídá analýze dat a jejím výsledkům, tedy obsahu posudku.

V souvislosti s interpretací výsledků analýzy dat jako součástí odůvodnění soud hodnotí, zda závěry posudku jsou náležitě odůvodněny, na základě jakých úvah znalec došel ke svému závěru, a zda odůvodnění znaleckého posudku odpovídá pravidlům logického myšlení. Dále i to, zda bylo přihlédnuto ke všem skutečnostem, s nimiž se bylo třeba vypořádat.

Co se týče závěru, soud podle judikatury hodnotí, zda závěry odpovídají na zadané otázky, tedy zda znalec vyčerpал úkol v rozsahu, jak mu byl zadán, dále zda závěry posudku jsou vyloženy určitě a srozumitelně, a zda nejsou ve vzájemném rozporu, případně v rozporu s výsledky ostatních důkazů. Dále, jak již bylo uvedeno, má soud zkoumat i to, zda jsou závěry znaleckého posudku podloženy podklady a obsahem nálezu, a zda jsou náležitě odůvodněny.

Lze shrnout, že Nejvyšší soud zmiňuje, ačkoli jinými slovy, téměř všechny kroky postupu, které má podle nové ZnalV znalec provést. I z jeho judikatury tedy lze dovodit, že soud je oprávněn hodnotit postup znalce při zpracování znaleckého posudku. Některá rozhodnutí Ústavního soudu pak přímo uvádí, že je nutné hodnotit celý proces utváření znaleckého důkazu.⁸⁰ Skutečnost, že soudy mají hodnotit znalecův postup při zpracování znaleckého posudku, se však podle mého názoru vylučuje s nemožností hodnotit správnost závěrů. Jak jsem uvedla výše, postup znalce totiž generuje závěry znaleckého posudku, a pochybí-li znalec v průběhu postupu, je potřeba se zabývat tím, jaký vliv mohla mít tato chyba na správnost závěru.

Považuji tedy za problematickou zejména formulaci, kterou Nejvyšší soud (a v některých rozhodnutích i Ústavní soud) používá ve své judikatuře velmi často, podle níž „soudy nejsou oprávněny hodnotit správnost odborných závěrů znaleckého posudku“. Toto vnímám jako nepřesné vyjádření, které v sobě spojuje dva související, ale přesto odlišné aspekty hodnocení znaleckého posudku – správnost závěrů a odbornou rovinu.

Již jsem uvedla, že správnost závěrů znaleckého posudku plyne ze správného postupu znalce. Zároveň bylo uvedeno, že i podle judikatury Nejvyššího soudu mají soudy postup znalce hodnotit. Uvádí-li však Nejvyšší soud zároveň, že se nemá hodnotit správnost odborných závěrů znaleckého posudku, znamená to, že když v postupu znalce objeví chybu, nesmí přesto zpochybňovat samotnou odpověď znalce na zadanou otázku, tedy že je jí vázán? Je zřejmé, že taková úvaha nedává smysl. I ze samotné judikatury Nejvyššího soudu plyne, že soud nemusí

⁸⁰ Např. Nález Ústavního soudu ze dne 28. června 2022, sp. zn. I. ÚS 1785/21, bod 20.

(resp. ani nesmí) závěry znaleckého posudku bez dalšího převzít.⁸¹ Lze samozřejmě souhlasit s tím, že soud závěr znalce nesmí nahradit svým vlastním.⁸² Je však potřeba vnímat rozdíl mezi výrokem, že soudy nesmí hodnotit správnost znaleckých posudků (jejich závěrů) vůbec a jinou formulací, podle které ji hodnotit mohou, pouze nesmějí závěry znalce nahrazovat vlastním závěrem.

Hodnocení závěrů znaleckého posudku tedy nelze automaticky ztotožňovat s jejich nahrazováním vlastními závěry. Hodnocením závěrů znaleckého posudku rozumím vytváření si úsudku o jejich pravdivosti neboli správnosti, která je důsledkem správnosti postupu znalce. Již ze znění § 127 odst. 2 OSŘ přitom plyne, že úsudek o správnosti posudku si soud dělat může. Toto ustanovení začíná slovy: „*Je-li pochybnost o správnosti posudku...*“, a následně uvádí, jak má soud v takové situaci postupovat.

Domnívám se, že smí-li soud mít pochybnost o správnosti znaleckého posudku, může k této pochybnosti dospět jediné tak, že bude jeho správnost hodnotit a utvářet si tak na ni názor. Jinak řečeno, pochybnosti o správnosti znaleckého posudku podle mého názoru nemůžou vzniknout jinak než na základě jejího hodnocení. Soud tedy musí hodnotit závěry znaleckého posudku alespoň do té míry, aby byl schopen říci, zda o jeho správnosti má nebo nemá pochybnosti. O postupu v případě pochybností o věcné správnosti znaleckého posudku přitom hovoří i judikatura Nejvyššího soudu⁸³, tedy tuto možnost připouští.

Další situací, kterou musí být soud schopen vyřešit, a při které proto potřebuje správnost znaleckého posudku hodnotit, jsou výhrady účastníků řízení vůči správnosti závěrů znaleckého posudku. Soud v takovém případě musí znalecký posudek zhodnotit v tom smyslu, zda jsou tyto výhrady relevantní a poukazují na existující nedostatky znalceva postupu, a tedy jím učiněného závěru. I na základě námitek stran řízení tedy může soud dospět k pochybnostem o správnosti znaleckého posudku.

Byla zmíněna i nutnost hodnocení znaleckého posudku v souvislosti s ostatními důkazy. Je-li závěr znaleckého posudku v rozporu s jinými provedenými důkazy, jde opět o příklad situace, kdy soud musí hodnotit jeho správnost.

Neumožňují-li použité podklady nebo metoda znalci vyslovit jednoznačný závěr, jak připouští § 28 odst. 5 ZnalZ, § 41 odst. 5 a § 58 odst. 2 ZnalV, znalec zformuluje odpověď na zadanou odbornou otázku s nejvyšší možnou přesností a zformuluje též podmínky správnosti závěru nebo jiné skutečnosti snižující jeho přesnost. Je-li v konkrétním případě objektivně

⁸¹ Např. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. srpna 2023, sp. zn. 33 Cdo 1951/2022.

⁸² Tamtéž.

⁸³ Např. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. srpna 2023, sp. zn. 33 Cdo 1951/2022.

nemožné na zadanou otázku odpovědět, nebylo by řešením ani zadání revizního znaleckého posudku. Jak uvádí Jirsa: „*Někdy je skutečně odborná otázka natolik složitá, že je nezodpověditelná. Soudce si potom musí umět poradit a při svém rozhodnutí vyjít z toho, že prostě odbornou otázku s jistotou nevyřeší nikdo na světě. Také to je závěr o skutkovém stavu.*“⁸⁴

Domnívám se, že v takovém případě musí soud zhodnotit, zda jsou naplněny znalcem uvedené podmínky správnosti závěru, či zda lze závěr znaleckého posudku považovat za správný s dostatečnou pravděpodobností, aby mohl sloužit jako jeden z důkazů, na jejichž podkladě soud rozhodne, nebo zda si z něj nelze udělat názor o skutkových okolnostech a případně připustí, že v řízení nastal stav *non liquet*.

Dále lze uvést judikaturu Nejvyššího soudu týkající se odstraňování rozporů mezi dvěma podanými znaleckými posudky: „*Má-li soud při rozhodování k dispozici dva znalecké posudky s rozdílnými závěry o stejné otázce, musí je zhodnotit v tom smyslu, který z nich a z jakých důvodů vezme za podklad svého rozhodnutí a z jakých důvodů nevychází ze závěru druhého znaleckého posudku; pro tuto úvahu je třeba vyslechnout oba znalce. Jestliže by ani takto nebylo možné odstranit rozpory v závěrech znaleckých posudků, je třeba dát tyto závěry přezkoumat jiným znalcem, vědeckým ústavem nebo jinou institucí.*“⁸⁵ Soud tedy nemá automaticky zadat revizní znalecký posudek – po výsledku znalců se může přiklonit k tomu z nich, který považuje za správný. Je přitom zřejmé, že za tím účelem soud musí po výsledku znalců zhodnotit i správnost jejich postupu a závěrů.

Ze všech uvedených důvodů se domnívám, že ze strany Nejvyššího soudu jde o nepřesnou formulaci a hodnocení „správnosti odborných závěrů“ má tedy na mysli spíše hodnocení odborné roviny znaleckého posudku obecně, o které se zmíním dále. Závěr znaleckého posudku je však název jedné z jeho částí. Je přitom zjevné, že nedává smysl, aby soud mohl hodnotit celý znalecký posudek a postup znalce kromě závěru.

Dále vnímám jako problematické i to, že Nejvyšší soud neaktualizoval svou judikaturu vzhledem k novému zákonu o znalcích. Znalci mají nyní jasné zákonné instrukce, jak při zpracování znaleckého posudku postupovat a co v něm uvést – je ale také potřeba, aby podle stejné struktury následně postupoval soudce při jeho hodnocení. Závora uvádí, že: „*Předchozí praxe nejen v ČR ukázala, že hodnocení odůvodnění závěrů znaleckého posudku, a tedy i kvality práce znalce je bez kritérií přinejmenším nespolehlivé. Stará znalecká úprava postrádala kritéria pro hodnocení důkazu znaleckým posudkem, proto nezbývalo než čerpat z judikatury*

⁸⁴ JIRSA, Jaromír. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha I., § 1-2501 občanského soudního řádu*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2023, s. 862.

⁸⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. března 2016, sp. zn. 29 Cdo 4153/2015.

(ŠEVČÍK, P. – ULLRICH, L. *Znalecké právo*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 226). *Judikatura* však poskytovala pouze vysoce abstraktní opory (spíše zásady) k hodnocení důkazu znaleckým posudkem (např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2014, sp. zn. 26 Cdo 3928/2013).⁸⁶

Právní předpisy však kritéria pro hodnocení znaleckého posudku postrádají i nyní – ZnalV instruuje znalce při jeho zpracování, nikoli soudce při hodnocení. Právní úprava ani judikatura nestanovují, že by soudy měly při hodnocení znaleckého posudku kritéria dle ZnalV využít obdobně. Závora přitom poukazuje na negativa neexistence společné roviny, resp. společných kritérií znalců při zpracování a soudců při hodnocení znaleckých posudků: „V kontextu vysoce abstraktních úvah tak docházelo přirozeně k nejasnostem či kontradikcím i v judikatuře (např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2009, sp. zn. 22 Cdo 1810/2009, versus náleží Ústavního soudu ze dne 30. 4. 2007, sp. zn. III. ÚS 299/2006). *Judikaturní opory, kterým principiálně není co vytknout, byly pro samotné hodnocení odůvodnění závěrů znaleckého posudku jen opravdu obtížně využitelné, což se přirozeně ukazovalo až při jejich aplikaci.*“⁸⁷

Závora tedy vnímá v judikatuře vyslovená kritéria hodnocení znaleckých posudků jako příliš obecná či abstraktní, což zapřičiňuje, že je: „*znalci při své práci nijak nevyužijí a soudci je naopak nedovedou převést do konkrétního obsahu.*“⁸⁸ Dále uvádí, že: „*Právě struktura posudku je totiž klíčovým pojítkem mezi abstraktními judikatorními požadavky na kvalitu posudků a kvalitou činnosti znalce.*“⁸⁹ Bylo by tedy podle mého názoru vhodné, aby Nejvyšší soud tuto strukturu převzal do své judikatury týkající se hodnocení znaleckých posudků soudy.

3.4.Limity hodnocení znaleckého posudku soudem

Co se týče odborné roviny znaleckého posudku, jedná se o aspekt, kde možnost hodnocení soudem bude skutečně limitována. Odbornou rovinou však rozumím pouze ty části postupu znalce, kterým objektivně není schopen rozumět laik, pouze odborník. Nejedná se přitom o jedinou konkrétní část znaleckého posudku, naopak jde o něco, čím může být protkán celý jeho obsah, od pokladů soudce po závěr. Správnost této odborné roviny je přitom samozřejmě podmínkou správnosti znaleckého posudku celkově. Proto lze říci, že správnost znaleckého posudku jsou soudy oprávněny hodnotit, ale pouze do té míry, do jaké je laik schopen ji posoudit. Nemůžeme po soudci chtít, aby si za účelem zhodnocení znaleckého posudku

⁸⁶ ZÁVORA, Jiří. Význam požadavku na strukturovaný postup znalce v nové úpravě znalecké činnosti. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 2023, Vol. 69, No. 1, s. 51.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ ZÁVORA, Jiří. Příčiny obtížné přezkoumatelnosti znaleckých posudků. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2017, Vol. 12, No. 1, s. 123.

⁸⁹ Tamtéž, s. 135.

nastudoval danou odbornou problematiku, což by mimo jiné způsobovalo i průtahy v řízení. V této souvislosti lze poukázat na zkušenost se zavedením tzv. *Daubertova standardu* v USA, na jehož základě musí soudce prověřit vědecké metody užití znalcem při zpracování znaleckého posudku. Neefektivnost tohoto řešení, které vyžaduje až odborné znalosti soudců a jejich sebevzdělávání, zachycuje ve své studii Závora.⁹⁰

Na tomto místě ale opět opakuji, že nelze říci, že soud není k hodnocení správnosti znaleckého posudku způsobilý vůbec. Jistě existují pochybení znalce, kterých je schopen si všimnout, stejně jako je může namítat účastník řízení nebo jeho advokát. Mohlo by jít např. o zjevné excesy, opomenutí v postupu znalce, překlepy ve výpočtech, nevyužití některého z podkladů či logické rozpory v obsahu znaleckého posudku.

Ustanovení § 42 ZnalV nadto výslovně stanovuje, že: „*Znalecký posudek musí úplně a srozumitelně zachytit postup, kterým znalec zpracoval znalecký posudek, včetně použitých metod a odůvodnění jejich použití. Použitou metodou se rozumí též použitý postup.*“ Podle důvodové zprávy má být znalecký posudek srozumitelný tomu, komu je určen,⁹¹ tedy zejména soudu a účastníkům řízení. Důvodová zpráva také uvádí: „*V případě zpracování znaleckého posudku přitom jde též... o podání určité sofistikované zprávy, ... protože bývá zpracován zpravidla na úrovni odbornosti, přičemž zpracován má být stručně a laikům co nejsrozumitelnějším jazykem.*“⁹² Je tedy i povinností znalce, aby byl posudek pro soud srozumitelný. Měla by tak být větší i možnost soudce znaleckému posudku vč. použitých metod alespoň do určité míry porozumět a hodnotit je. Srozumitelnosti znaleckého posudku by měla přispět i v zákoně nově upravená struktura postupu znalce. Závora uvádí, že jednotlivé kroky postupu znalce tak, jak je stanovuje ZnalV, jsou „*laikovi důvěrně známé i z jiných běžných činností člověka, které mají též analytickou povahu. Proto i laik bude z běžné zkušenosti na elementární úrovni rozumět jednotlivým krokům postupu, které má znalec v posudku dokládat.*“⁹³

Za dobrou považuji i myšlenku Ministerstva spravedlnosti vytvořit alespoň pro některé obory a odvětví doporučující seznamy obecně závazných postupů a standardů. Ty by se mohly stát dalším krokem k tomu, aby soudy mohly hodnotit znalecké posudky v co největší míře. Šlo by o jednoduchý způsob, jak by soudce získal přehled o metodách, které může znalec využít

⁹⁰ ZÁVORA, Jiří. Příčiny obtížné přezkoumatelnosti znaleckých posudků. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2017, Vol. 12, No. 1, s. 127-130.

⁹¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 254/2019 Sb., zvláštní část, k § 37.

⁹² Tamtéž.

⁹³ ZÁVORA, Jiří. Význam požadavku na strukturovaný postup znalce v nové úpravě znalecké činnosti. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 2023, Vol. 69, No. 1, s. 57.

při zjišťování odpovědi na zadané odborné otázky, a díky kterému by je nemusel složitě zjišťovat. Jak bylo zmíněno, tento záměr je uvedený v důvodové zprávě ke ZnalZ, která říká, že: *„Obecně závazné postupy a standardy budou pomoci nejen pro soudce, kterým mohou dopomoci se lépe zorientovat v předloženém posudku a jeho zkoumání, ale i pro samotné osoby vykonávající znaleckou činnost budou dobrým vodítkem, jak postupovat. Tyto postupy budou vznikat postupně, za pomoci odborné veřejnosti a příslušných, zejména ministerských poradních sborů. Standardy bude přijímat Ministerstvo spravedlnosti a následně je bude uveřejňovat způsobem umožňujícím dálkový přístup. Takto zveřejněný seznam obecně závazných postupů a standardů nebude výčtem taxativním, samozřejmě může dojít k situaci, kdy znalec použije obecně uznávané postupy nebo standardy, které dosud uveřejněny nebyly nebo se jedná o obecně uznávané postupy nebo standardy užívané dosud jen v zahraničí.“*⁹⁴

Hodnotím tedy kladně snahu, aby tato odborná rovina znaleckého posudku ve smyslu něčeho, čemu soudce skutečně není schopen porozumět, byla co nejmenší, tedy aby mohl znalecký posudek zhodnotit v co nejširším rozsahu.

Jednoduché konstatování, že soudy nejsou oprávněny hodnotit správnost odborných závěrů znaleckého posudku tedy považují za nesprávné. Znalecký posudek by soudy měly být oprávněny hodnotit v celém rozsahu, jeho správnost však jen do té míry, do jaké jsou schopny ji posoudit. Toto hodnocení však nemůže vést k nahrazování závěrů znalce vlastními závěry. To plyne jednak z judikatury, ale také již ze samotného důvodu existence znaleckých posudků – soud není schopen a nemůže si jako laik odborné otázky posoudit sám. Postupu, který by měl následovat, pokud soud na základě hodnocení znaleckého posudku dojde k pochybnostem o jeho správnosti, se proto budu věnovat v kapitole 3.5.

Přehlížení uvedených problémů, jakož i odlišného názoru Ústavního soudu může vést také k úvahám, zda nejde o alibismus, o snahu částečně na znalce přenést odpovědnost za konečné rozhodnutí. Z mého pohledu je potřeba se naopak snažit, aby možnost rozmělnit odpovědnost za výsledek řízení byla co nejmenší, jelikož by se tím mohla snižovat kvalita soudního rozhodování.

Jak plyne z výše uvedeného, v jistém aspektu však s Nejvyšším soudem souhlasím – soud není schopen hodnotit odbornou stránku znaleckého posudku. Vždy tedy budou existovat pochybení znalce v odborné rovině, které nebude soud schopen rozpoznat i přes pečlivé hodnocení znaleckého posudku jednoduše proto, že sám není v dané problematice odborníkem.

⁹⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 254/2019 Sb., zvláštní část, k § 28 odst. 5.

Vidím zde ale problém, který je poněkud opomíjen – pokud odbornou rovinu nemůže hodnotit soud, kdo ji tedy má hodnotit?

Nabízí se samozřejmě odpověď, že revizní znalec. Křístek například uvádí konkrétně k logickým chybám: „Často není v silách laika logické chyby ve znaleckém posudku odhalit, protože k jejich odhalení je zapotřebí stejné kvalifikace, jakou má znalec. Proto existují revizní znalecké posudky.“⁹⁵ Obdobně pak Závora: „Soud může bez potíží hodnotit posudek v rovině funkční struktury, neboť při hodnocení využije poměrně prosté logiky a zdravého rozumu, zda jedna věc plyne z druhé či následný krok má oporu v kroku předchozím. K tomu, co nezvládne zdravý rozum, pak musí být přizván jiný znalec a jeho revize na úrovni obsahu (základní kontext). Z toho též plyne (v souvislosti s Daubertem), v jaké úrovni hodnocení se může soud pohybovat – logické a právní a nikoliv odborné.“⁹⁶

Problém však je, že o zadání revizního znaleckého posudku rozhoduje soud, má-li pochybnosti o správnosti znaleckého posudku (§ 127 odst. 2 OSŘ). Je-li ale chyba v odborné rovině (tedy v tom, čemu laik není schopen porozumět), jak by soud vůbec mohl mít o její správnosti pochybnosti, když jí z povahy věci nerozumí? Jinak řečeno ten, kdo má rozhodnout, zda lze mít pochybnosti o správnosti odborné roviny znaleckého posudku, a tedy o nutnosti jejího přezkoumání odborníkem, je laik. Odbornou stránku po znalci nikdo nepřezkoumá, nerozhodne-li soudce, že je to potřeba.

Vidím tedy mezeru v možnosti odhalit vady v odborné stránce posudku. Není tu nikdo, kdo by všechny znalecké posudky zhodnotil z odborného hlediska a identifikoval ty, u nichž lze mít v tomto směru pochybnosti. Do rukou znalce je tak vkládána velká důvěra. Otázkou je, zda není až příliš velká. Do značné míry zde spoléháme na morálku znalce (tedy na to, že nevypracoval vědomě nepravdivý znalecký posudek) a zároveň na to, že v čistě odborné oblasti svého postupu neudělal chybu, které si není vědom.

V tomto vnímám i důvod tendence soudů příliš často zadávat revizní znalecké posudky – nechtějí si „vzít na svědomí“, že neodhalí chybu v odborné rovině, a tedy o revizi nerozhodnou v situaci, kdy by k ní dojít mělo. Hledat pochybení v odborné stránce znaleckého posudku, a tedy mít o její správnosti pochybnosti, by však ani neměl být úkol soudce.

Tato situace má z mého pohledu dvě řešení. Můžeme dále důvěřovat v profesní etiku, morální kvality znalce a v to, že neudělal chybu. V takovém případě je třeba klást velký důraz zejména na vstupní zkoušku znalce, tedy na to, aby se znalcem mohl stát jen skutečný

⁹⁵ KŘÍSTEK, Lukáš. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 236.

⁹⁶ ZÁVORA, Jiří. Příčiny obtížné přezkoumatelnosti znaleckých posudků. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2017, Vol. 12, No. 1, s. 145.

odborník, který má praktické zkušenosti, zároveň by ale znalec měl sledovat vývoj ve svém oboru a nepoužívat zastaralé metody. Dále je nutné trvat na kvalitním a srozumitelném zpracování znaleckého posudku. Tyto požadavky můžou alespoň přispět k tomu (nikoli však zajistit), aby znalci psali pravdivé a správné znalecké posudky. Druhou možností je pak změna v pojetí znaleckého dokazování – zavedení automatické kontroly každého znaleckého posudku jiným odborníkem. Zde by ale samozřejmě vyvstával problém zvýšených nákladů a prodloužení řízení.

3.5. Postup soudu při pochybnostech o správnosti znaleckého posudku

Pomineme-li uvedené problémy týkající se hodnocení správnosti odborné stránky znaleckého posudku, lze uvést, že zákon i judikatura se zabývají dalším postupem soudu v případě, že má o jeho správnosti pochybnosti. Pro úplnost bude o tomto postupu také krátce pojednáno.

Bylo již uvedeno, že pochybnosti o správnosti znaleckého posudku OSŘ řeší v ustanovení § 127 odst. 2, podle kterého je nutné požádat znalce o vysvětlení. Kdyby to nevedlo k výsledku, soud má nechat znalecký posudek přezkoumat jiným znalcem. Toto pořadí kroků bylo do OSŘ vtěleno novelou.⁹⁷ Podle judikatury také může soud znalci uložit, aby problematické aspekty vyřešil doplněním znaleckého posudku či dokonce aby vypracoval nový.⁹⁸ Soud musí znalce vyslechnout i když sám o správnosti znaleckého posudku pochyby nemá, pokud účastník vznesl proti jeho závěrům výhrady, přičemž musí konkrétně uvést, v čem spočívají,⁹⁹ a jejich vyjasnění musí být pro rozhodnutí ve věci samé podstatné.¹⁰⁰ V odůvodnění rozsudku pak musí být vysvětleno, jak byly pochybnosti odstraněny.¹⁰¹

Není tedy žádoucí, aby soud při každé pochybnosti o správnosti znaleckého posudku automaticky ustanovoval revizního znalce. Takový postup by nejen způsoboval průtahy v rozhodování, ale byl by také v rozporu se zásadou hospodárnosti soudního řízení. Lze zde citovat Jirsu ohledně nesprávnosti znaleckého posudku namítané stranami řízení: „*Není správné ani to, nechá-li se [soudce] účastníkem donutit k automatickému zadání dalšího posudku. Stává se potom, že je nejprve podán první posudek, s tím nesouhlasí jedna strana, soud rozhodne o ustanovení dalšího znalce, ten podá nový posudek, jenž může být výhodnější pro účastníka,*

⁹⁷ Zákon č. 218/2011 Sb., část třetí, čl. IV.

⁹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. února 2011, sp. zn. 22 Cdo 1561/2010.

⁹⁹ LAVICKÝ, Petr. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Civilní proces. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 628.

¹⁰⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. března 2015, sp. zn. 28 Cdo 5138/2014.

¹⁰¹ LAVICKÝ, Petr. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Civilní proces. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 631.

*který jej navrhl, s tím však nesouhlasí strana druhá, takže je nakonec ustanoven ústav k podání revizního posudku. Jde o postup v rozporu se zákonem, zásadou hospodárnosti řízení, značně časově a finančně náročný. Pokud soudce ustanoví znalce, musí důsledně trvat na tom, aby znalec obhájl své závěry před účastníky, byť budou pro některého z nich nepříznivé, měl by jej domítit za každou cenu vyslovit kategoricky odborný názor na věc. Pouze v případech evidentních pochybení, například tehdy, když znalec nerespektuje zadání, nebo zpochybnil-li účastník metodu, podle které znalec postupoval, je důvod pro ustanovení nového znalce k přezkoumání posudku.*¹⁰² Ustanovení revizního znalce by tedy mělo být až subsidiárním řešením a mělo by k němu docházet jen v důvodných případech. O revizním znaleckém posudku bylo podrobněji pojednáno v 1. kapitole této práce. Ráda bych však na tomto místě podotkla, že se zde opět projevuje důležitost přezkoumatelně zpracovaného znaleckého posudku. V případě revizního totiž nemá jít pouze o vypracování dalšího znaleckého posudku, ale revizní znalec se zejména musí vyjádřit k původnímu posudku a jeho správnosti (§ 45 ZnalV). To však není možné, pokud z něj nevyplývá, jak znalec při nalézání odpovědi na zadanou odbornou otázku postupoval.

Nejvyšší soud dále zdůrazňuje nutnost ověřovat závěry znaleckého posudku jinými důkazy v situaci, kdy mohou být pochybnosti o správnosti závěrů znaleckého posudku.¹⁰³

Další situací, která může vyvolat pochybnosti o správnosti, je rozpor dvou znaleckých posudků vypracovaných k zodpovězení stejných odborných otázek. Zde opět platí, že o jejich přezkoumání lze rozhodnout jen tehdy, neodstraní-li rozpor soud sám po slyšení obou znalců.¹⁰⁴ Kromě výslechu znalců zde navíc existuje ještě možnost vzájemné konfrontace obou znalců.¹⁰⁵ K té Nejvyšší soud uvedl: *„Nastalou situaci zčásti rozporných posudků řešil soud v projednávané věci netradiční cestou, totiž současným výslechem obou znalců při jednání. To není typický způsob dokazování, byť jej zákon přímo nezapovídá, přičemž ovšem nelze vyloučit, že by mohl vést k odstranění nejasností či rozporů mezi znaleckými posudky. V situaci, kdy znalci ve vzájemné konfrontaci dospěli ke shodným závěrům poté, co korigovali některé odlišné přístupy v písemných posudcích, vytvořil si soud podklad pro svá skutková zjištění a neměl důvod zadávat revizní znalecký posudek, jak požadovali žalobci.*¹⁰⁶

¹⁰² JIRSA, Jaromír. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha I., § 1-2501 občanského soudního řádu*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2023, s. 860.

¹⁰³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. dubna 2013, sp. zn. 30 Cdo 718/2013.

¹⁰⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. března 2016, sp. zn. 29 Cdo 4153/2015.

¹⁰⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 25. února 2009, sp. zn. I. ÚS 2399/08.

¹⁰⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2019, sp. zn. 25 Cdo 2217/2017.

Lavický dále uvádí specifickou situaci: „*Zdrojem pochybností o správnosti znaleckého posudku vyžádaného soudem může být i důkaz listinou spočívající v účastníkem předloženém posudku, který ovšem nesplňuje požadavky stanovené v § 127a o. s. ř. V takovém případě lze vyslechnout pouze znalce ustanoveného soudem; pokud jeho výslech k odstranění pochybností nepovede, nařídí soud i zde revizní znalecké posouzení.*“¹⁰⁷

Výše uvedené možnosti postupu soudu jsou zároveň v souladu s tím, co uvádí Nejvyšší soud, a s čím lze jednoznačně souhlasit, tedy že soudy nesmí nahrazovat odpovědi na odborné otázky vlastními závěry.¹⁰⁸ To je podle mého názoru třeba vykládat tak, že odpověď na odborné otázky, kterou soud vyhodnotí jak správnou a na jejímž základě v řízení rozhodne, musí mít vždy podklad ve znaleckém posudku. Může také nastat situace, kdy žádný ze znalců není schopen na posuzovanou otázku odpovědět s dostatečnou jistotou. V takovém případě si soud nesmí o odborných otázkách udělat názor sám, ale musí konstatovat, že ohledně nich nastal stav *non liquet*. Jak bylo uvedeno v 1. kapitole, není-li možné skutkový stav zjistit ani na základě jiných důkazů, soud rozhodne podle toho, kterého z účastníků tížilo důkazní břemeno.

¹⁰⁷ LAVICKÝ, Petr. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Civilní proces. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 631.

¹⁰⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. prosince 2016, sp. zn. 21 Cdo 1182/2016.

Závěr

V úvodu této diplomové práce jsem vytyčila její cíl, kterým bylo shrnout a analyzovat současný stav právní úpravy a zejména judikatury týkající se hodnocení znaleckých posudků soudy v civilním řízení, a poukázat na jejich problematické aspekty. Na základě toho se pak pokusit se najít vhodné řešení této problematiky a odpovědět na následující otázky:

- 1) Může soud volně hodnotit znalecký posudek?
- 2) Pokud ano, tak z jakých hledisek?
- 3) Může zejména hodnotit odbornou stránku znaleckého posudku?

První kapitola byla jakýmsi úvodem do problematiky znaleckých posudků a hodnocení důkazů jako dvou oblastí, které se snoubí v tématu diplomové práce. Bylo v ní proto pojednáno o těchto dvou pojmech, a dále i o některých dalších, které s nimi souvisí.

Samotným hodnocením znaleckých posudků se pak zabývala druhá a třetí kapitola práce. V druhé kapitole byla uvedena odpověď na první z uvedených otázek, a to že podle judikatury soud může znalecký posudek hodnotit, přičemž se uplatní zásada volného hodnocení důkazů. Odborné znalosti vtělené do důkazu znaleckým posudkem však vyžadují zvláštní přístup k jeho hodnocení. Právní úprava ani judikatura ale neposkytují jasné řešení toho, jak má hodnocení znaleckého posudku probíhat.

Pro demonstraci těchto nejasností jsem do druhé kapitoly zařadila i shrnutí současného stavu judikatury, kde jsem poukázala jednak na rozpory v názorech Nejvyššího soudu a Ústavního soudu, a dále pak na některá kritéria hodnocení znaleckých posudků, která byla judikována. Ta jsou však nejednotná, příliš obecná a nesystematická.

Dále jsem se proto zabývala tím, jaké aspekty by soudy u znaleckých posudků měly hodnotit. Přidržela jsem se přitom judikaturou vymezených oblastí hodnocení důkazu obecně, tedy závažnosti, zákonnosti, pravdivosti a věrohodnosti důkazu. Pod ně jsem zařazovala již jednotlivá kritéria hodnocení znaleckého posudku. Výsledná sktruktura je následující:

- závažnost pro rozhodnutí:
 - zda znalecký posudek odpovídá na odborné skutkové otázky, které jsou v řízení sporné,
 - v případě posudku zadaného soudem pak zda znalec splnil zadání,
- zákonnost:
 - zda osoba, která jej vypracovala, je zapsaná v seznamu znalců, zda je znalcem v potřebném oboru, odvětví, případně specializaci, a zda není podjatá (v případě vad jde o nezákonnost neodstranitelnou),

- zda znalecký posudek obsahuje všechny zákonem vyžadované náležitosti (v případě vad jde o odstranitelnou nezákonnost),
- pravdivost:
 - zda znalecký posudek pravdivě zachycuje skutečný postup znalce,
 - zda znalec nepochybil ve svém postupu takovým způsobem, který by vedl k nepravdivé odpovědi na zadanou odbornou otázku (správnost znaleckého posudku),
- věrohodnost, u které jsem však konstatovala, že u znaleckého posudku je její hodnocení omezené a částečně se také kryje s hodnocením zákonnosti.

Tím jsem tedy odpověděla na druhou otázku (z jakých hledisek má být znalecký posudek soudem hodnocen), hodnocením správnosti však bylo třeba se zabývat podrobněji.

Aspekt správnosti znaleckého posudku ve smyslu správnosti postupu a závěrů znalce jsem pro jeho obsáhlost vyčlenila do samostatné třetí kapitoly. V rámci ní jsem došla k závěru, že soud je oprávněn hodnotit správnost znaleckého posudku, limitem je však jeho odborná rovina. Tu již soud hodnotit nemůže, jelikož k tomu nemá potřebné odborné znalosti. Tím byla zodpovězena i třetí vytyčená otázka. Odbornou rovinou jsem přitom rozuměla tu oblast znaleckého posudku, které laik za použití omezených znalostí dané problematiky již není schopen porozumět.

V rámci výkladu o hodnotících kritériích jsem se věnovala i úpravě znalecké činnosti ve ZnalZ a ZnalV, zejména nově stanoveným náležitostem znaleckého posudku a struktúře postupu znalce. Zabývala jsem se jejich vztahem k hodnocení znaleckého posudku a dospěla jsem k závěru, že by měly být jeho součástí, jelikož je vhodné, aby si zásady pro vypracování znaleckého posudku a kritéria jeho hodnocení odpovídaly. V této souvislosti jsem také poukázala na nutnost sjednocení judikatury s touto novou úpravou znalecké činnosti.

Co se týče hodnocení odborné roviny, upozornila jsem také na to, že nemůže-li ji hodnotit soud, zůstává tato oblast znaleckého posudku nehodnocena. Výjimkou jsou případy, kdy je přezkoumáván revizním znalcem. Revize by však neměla být pravidlem a mělo by k ní docházet jen v odůvodněných případech, nikoli „pro jistotu“. Absenci jakéhokoli hodnocení odborné stránky znaleckých posudků tedy vnímám jako problematickou. V práci jsem přitom nastínila dvě možná řešení, které podle mého názoru přicházejí v úvahu.

Dále jsem zdůraznila, že soudy nemohou na základě hodnocení znaleckého posudku nahrazovat závěry znalce svými vlastními, a popsala jsem, jaký má být postup v případě, že má soud o jejich správnosti pochybnosti.

Závěrem bych ráda shrnula, že je potřeba, aby se soudce s posudkem jako celkem řádně seznámil, tedy aby se neomezil pouze na jeho závěr, který potřebuje pro rozhodnutí v řízení. Může tak bezpochyby odhalit některé vady posudku a pochybení znalce. Je také třeba trvat na tom, aby soud v odůvodnění rozhodnutí popsal své úvahy a postup při hodnocení znaleckého posudku, jakož i důvody, pro které má nebo nemá o jeho správnosti pochybnosti.

Dále je důležité klást důraz na kvalitní zpracovávání posudků ze strany znalců. To by pak měl zaručovat ZnalZ a ZnalV zakotvující náležitosti posudku a postup znalce mnohem podrobněji než předchozí právní úprava.

Je nutné podotknout, že problematika hodnocení znaleckých posudků by si rozhodně zasloužila větší prostor v judikatuře a odborné literatuře. V současné době je většinou stále opakován názor vyslovený Nejvyšším soudem před více jak dvaceti lety. Ten dnes již není aktuální vzhledem k tomu, že nereflektuje nový ZnalZ, který spolu se ZnalV nyní jednoznačně a srozumitelně upravuje strukturu znaleckého posudku a postup znalce. To by mohlo být příležitostí právě pro upřesnění instrukcí, které Nejvyšší soud dává ve své judikatuře soudům nižších stupňů. Mimo jiné by srozumitelnosti a jednotnosti přispělo, pokud by aktualizoval svou judikaturu z hlediska terminologie, kterou nová právní úprava přináší. Existence jasného návodu, jak mají soudy při hodnocení znaleckého posudku postupovat, by mohla přispět i k tomu, aby se soudy znaleckými posudky vůbec zabývaly, tedy aby se nestávalo, že budou pouze nekriticky přebírat jejich závěry.

Také formulaci používanou Nejvyšším soudem, podle níž soudy nejsou oprávněny hodnotit správnost odborných závěrů znaleckého posudku, bych nahradila spojením „soudy jsou oprávněny hodnotit správnost znaleckého posudku, s výjimkou jeho odborné roviny“. Může se to zdát jako totéž, ale navrhovaná formulace podle mého názoru lépe odráží skutečnost, že nejde pouze o závěry znaleckého posudku jako jednu z jeho částí, ale spíše o odbornou stránku ve smyslu součásti znaleckého posudku prolínající se celým jeho obsahem. Proto znovu opakuji, že by neměl být soudům zapovězen přezkum některé části znaleckého posudku, ale pouze oné „vědecké stránky“ přesahující úroveň, které je schopen porozumět i laik za použití logického myšlení. Zde je pak, jak jsem již uvedla, potřeba zabývat se přípustností absence jakéhokoli hodnocení odborné roviny znaleckých posudků.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

DÖRFL, Luboš. *Znalec a znalecký posudek v civilním procesu*. Praha: C. H. Beck, 2020, 213 s.

KŘÍSTEK, Lukáš. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, 332 s.

LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017, 272 s.

ŠEVČÍK, Petr, ULLRICH Ladislav. *Znalecké právo*. Praha: C. H. Beck, 2015, 354 s.

WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. Díl první, řízení nalézací. 9. vydání. Praha: Leges, 2018, 648 s.

Komentáře

DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád: komentář. I. díl, (§ 1 až 200za)*. Praha: Wolters Kluwer, 2009, 1072 s.

DÖRFL, Luboš a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2021, 417 s.

DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I, II*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 1579 s.

JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha I., § 1-250l občanského soudního řádu*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2023, 1448 s.

KŘÍSTEK, Lukáš a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář*. Praha: Leges, 2021, 312 s.

LAVICKÝ, Petr a kol. *Civilní proces. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, 1088 s.

Odborné články

ZÁVORA, Jiří. Příčiny obtížné přezkoumatelnosti znaleckých posudků. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2017, Vol. 12, No. 1, s. 120–149.

ZÁVORA, Jiří. Význam požadavku na strukturovaný postup znalce v nové úpravě znalecké činnosti. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 2023, Vol. 69, No. 1, s. 45-58.

Judikatura

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. dubna 1997, sp. zn. 2 Tzn 19/97.

Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 28. března 2000, sp. zn. 9 Co 164/2000.

Nález Ústavního soudu ze dne 31. ledna 2003, sp. zn. IV. ÚS 208/2000.

Nález Ústavního soudu ze dne 6. května 2003, sp. zn. I. ÚS 483/01.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2007, sp. zn. 30 Cdo 3425/2006.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. června 2007, sp. zn. 22 Cdo 3035/2006.

Nález Ústavního soudu ze dne 13. prosince 2007, sp. zn. II. ÚS 2630/07.

Nález Ústavního soudu ze dne 3. června 2008, sp. zn. IV. ÚS 581/06.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. ledna 2009, sp. zn. 21 Cdo 4339/2007.

Nález Ústavního soudu ze dne 25. února 2009, sp. zn. I. ÚS 2399/08.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. dubna 2009, sp. zn. 22 Cdo 849/2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. října 2009, sp. zn. 22 Cdo 1810/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. února 2011, sp. zn. 22 Cdo 1561/2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. srpna 2011, sp. zn. 21 Cdo 2992/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. dubna 2013, sp. zn. 30 Cdo 718/2013.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2014, sp. zn. 21 Cdo 2682/2013.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. července 2014, sp. zn. 21 Cdo 2616/2013.

Nález Ústavního soudu ze dne 10. března 2015, sp. zn. II. ÚS 2172/14.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. března 2015, sp. zn. 28 Cdo 5138/2014.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. března 2016, sp. zn. 29 Cdo 4153/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. března 2016, sp. zn. 22 Cdo 5137/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. prosince 2016, sp. zn. 21 Cdo 1182/2016.

Nález Ústavního soudu ze dne 9. října 2018, sp. zn. IV. ÚS 1891/18.

Nález Ústavního soudu ze dne 27. listopadu 2018, sp. zn. III. ÚS 647/15.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2019, sp. zn. 25 Cdo 2217/2017.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. června 2022, sp. zn. 33 Cdo 1169/2022.

Nález Ústavního soudu ze dne 28. června 2022, sp. zn. I. ÚS 1785/21.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. července 2022, sp. zn. 24 Cdo 2377/2020.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. února 2023, sp. zn. 26 Cdo 3303/2022.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. srpna 2023, sp. zn. 33 Cdo 1951/2022.

Právní předpisy

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 218/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, ve znění pozdějších předpisů

Ostatní

Důvodová zpráva k zákonu č. 254/2019 Sb.

Ministerstvo spravedlnosti a Ministerstvo financí. *Metodická příručka k ilustrativnímu znaleckému posudku* [online], 2023, s. 19. Dostupné z <https://znalci.justice.cz/dokumenty/#dokumenty>.

Odůvodnění vyhlášky č. 503/2020 Sb.

Abstrakt

Diplomová práce pojednává o hodnocení znaleckých posudků soudem v civilním řízení. Znalecký posudek se využívá při dokazování skutečností odborného charakteru. Přestože soudci nemají potřebné odborné znalosti, jsou povinni znalecký posudek hodnotit. To s sebou přináší nejasnosti, na které dodnes neexistuje jednoznačný názor, a kterým se tato diplomová práce věnuje. Zejména se jedná o to, jaká kritéria mají soudy využívat při hodnocení znaleckého posudku. Pozornost je zaměřena i na možnost soudu hodnotit odborný obsah znaleckého posudku. Práce se také zabývá novou právní úpravou struktury znaleckého posudku a postupu znalce a klade si otázku, zda by právě tato úprava mohla sloužit jako návod pro soudce, jak znalecký posudek hodnotit.

Abstract

The diploma thesis deals with evaluation of expert opinions by court in civil proceedings. Expert opinion is used to prove facts of professional nature. Although judges do not have required professional knowledge, they have to evaluate the expert evidence. This leads to uncertainties which have yet not been clarified and which are described by this diploma thesis. It especially deals with what criteria should courts use while evaluating expert evidence. Attention is also paid to the possibility for the court to evaluate the professional content of the expert evidence. The thesis also deals with the new regulation of the structure of expert opinion and expert's procedure and asks whether this legislation could serve as a guide to the judge on how to evaluate the expert evidence.

Klíčová slova

civilní soudní řízení, dokazování, znalecký posudek, hodnocení důkazu, hodnocení znaleckého posudku

Key words

civil proceedings, evidence, expert opinion, evaluation of evidence, evaluation of expert opinion